

Møte fredag den 12. november 2010 kl. 10

President: Dag Terje Andersen

Dagsorden (nr. 17):

1. Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Trine Skei Grande og Borghild Tenden om en fellesnordisk imamutdannelse (Innst. 45 S (2010–2011), jf. Dokument 8:111 S (2009–2010))
2. Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om utbygging og finansiering av fv 469 Hidra fastlandssamband i Flekkefjord kommune i Vest-Agder (Innst. 44 S (2010–2011), jf. Prop. 158 S (2009–2010))
3. Interpellasjon fra representanten Bjørn Lødemel til landbruks- og matministeren:

«Landbruket er ei viktig distriktsnæring som sysselet mange og som skapar betydelege ringverknader for anna næringsliv. Kwart år ser vi at mange gardsbruk blir lagde ned og bruk blir fråflytta og ståande tome. Særleg gjeld dette ute i distrikta. Småkraft er peika på som ei viktig inntektskjelde for landbruket. Dessverre har regjeringa øydelagt inntektsgrunnlaget for over 150 småkraftverk ved å bryte lovnadane om grøne sertifikat. Det råkar mange bønder, og tapet er rekna til 1,2 milliardar kronar. Dette er svært alvorleg for dei det gjeld. Høgre ønskjer å styrke inntektsgrunnlaget i jordbruket ved blant anna å styrke inntektsgrunnlaget frå småkraft. Fjerning av grunnrenteskatten på kraftverk opp til 10 MW er eit døme på det. Høgre ønskjer å legge til rette for ei levedyktig landbruksnæring med sjølvråderett over eigedomen og fridom som vanlege næringsdrivande.

Støttar statsråden ei slik prioritering?»
4. Referat

*Minnetale over tidligere stortingsrepresentant Halvor Bjellaanes***Presidenten:** Ærede medrepresentanter!

Tidligere stortingsrepresentant Halvor Bjellaanes er død, 85 år gammel. Bjellaanes var født 19. juni 1925 i Mo i Rana. Han representerte Nordland og partiet Venstre i perioden 1965–1969. Under sin periode på Stortinget satt han i justiskomiteen, hvor han også var nestleder. I tillegg var han medlem av Stortingets valgkomité.

Bjellaanes ble ferdig jurist i 1950. Det vanskelige arbeidsmarkedet for jurister på den tiden førte til at han også fikk en karriere i Forsvaret, først fire år i Luftvernartilleriet, deretter et par år som kaptein i Forsvarsstaben. Sin bankkarriere startet han i 1956 i Mo Sparebank, deretter som banksjef i Korgen Sparebank fra 1957 til 1960. Det var her hans partipolitiske interesse ble vekket. Han hadde bestandig hatt et sterkt samfunnsengasjement og var politisk aktiv i studentpolitikken i Oslo. Han ble valgt inn i kommunestyret i Korgen og satt i formannskapet i to år, senere i Vefsn formannskap i Mosjøen fra 1961 til 1963.

Da han ble innvalgt i 1965, ble han raskt en markant profil i nasjonalforsamlingen, hvor han framsto som en uredde og framsynt politiker som bl.a. bekjempet narkotikamisbruk. Han arbeidet utrettelig for at politiet skulle få hjelpemidler og ressurser. Han brukte store deler av sin ferie til å studere hvordan danskene, som han mente var kommet mye lenger enn oss, møtte disse utfordringene. Han var også svært imponert over den danske modellen som vektla å legge til rette for at de kriminelle skulle tilbakeføres til samfunnet så raskt som mulig. Disse erfaringene brukte han i sitt videre arbeid her hjemme. Han var også veldig engasjert i rusbehandlingsinstitusjoner, og besøkte en rekke av dem over hele landet for å bedre forholdene for beboerne. Han hadde ikke tro på straff som eneste virkemiddel og var overbevist om at enhver straffereaksjon måtte ha et behandlingsalternativ.

Halvor Bjellaanes var også en pioner på andre områder. Han var blant de første som så problemene med at det var for mange banker, og han gjorde mye for å dempe motviljen mot å slutte seg sammen i større enheter.

I sitt stortingsvirke brukte han selvsagt også mye tid på nærings- og industriutvikling i sitt fylke. Samferdsel og fiskeripolitikk gjorde han også en stor innsats for. Han pleiet nær kontakt med hele næringslivet i sitt fylke, og var uten tvil en sterk talsmann for sine velgere. Han engasjerte seg også sterkt i debatten om Vietnamkrigen.

Halvor Bjellaanes var en familiens mann, og han la aldri skjul på at han savnet familielivet. Det var mange som beklaget at han av den grunn trakk seg etter den ene perioden for å bli banksjef i Arendal Sparebank i 1969. Han ble senere også banksjef og administrerende direktør i Aust-Agder Sparebank. Mange hadde sett ham som en verdifull fornyer av Venstres stortingsgruppe.

I 1987 ble Halvor Bjellaanes tildelt utmerkelsen Ridder av 1. klasse av St. Olavs Orden for sin store samfunnsinnsats.

Vi lyser fred over Halvor Bjellaanes' minne.

Representantene påhørte stående presidentens minnetale.

Presidenten: Representanten Ingjerd Schou, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Den innkalte vararepresentanten for Oslo, Mari Lund Arnem, har tatt sete.

Representanten Linda C. Hofstad Helleland vil framsette et representantforslag.

Linda C. Hofstad Helleland (H) [10:05:41]: Jeg har den glede å fremme et representantforslag på vegne av stortingsrepresentantene Ketil Solvik-Olsen, Oskar J. Grimstad, Henning Skumsvoll, Per Sandberg, Siri A. Melling, Elisabeth Røbekk Nørve, Lars Myraune og meg selv om kraftsituasjonen i Trøndelag og Møre og Romsdal.

Presidenten: Representanten André Oktay Dahl vil framsette et representantforslag.

André Oktay Dahl (H) [10:06:19]: På vegne av representantene Anders B. Werp, Elisabeth Aspaker og meg selv vil jeg fremlegge forslag om plan for IKT-investeringer i politiet og reell styrking av politiets driftsbudsjett.

Presidenten: Representanten Gunnar Gundersen vil framsette et representantforslag.

Gunnar Gundersen (H) [10:06:45]: Jeg vil på vegne av representantene Erna Solberg, Torbjørn Røe Isaksen, Sylvi Graham, Sonja Irene Sjøli, Bent Høie og meg selv framsette forslag om å redusere sykefraværet gjennom en bedre utnyttelse av «Raskere tilbake»-ordningen.

Presidenten: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1 [10:07:12]

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Trine Skei Grande og Borghild Tenden om en fellesnordisk imamutdannelse (Innst. 45 S (2010–2011), jf. Dokument 8:111 S (2009–2010))

Presidenten: Etter ønske fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten foreslå at debatten begrenses til 40 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til statsråden.

Videre vil presidenten foreslå at det ikke gis anledning til replikker, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Aksel Hagen (SV) [10:08:17] (ordfører for saken): Utgangspunktet for saken er Representantforslag 111 S fra representantene Trine Skei Grande og Borghild Tenden om en fellesnordisk imamutdannelse – eller nærmere bestemt et forslag som innebærer at Stortinget skal be regjeringa ta initiativ til en slik fellesnordisk utdannelse.

Under behandlingen av denne saken har komiteen fått innspill bl.a. fra Det teologiske fakultet ved Universitetet i Oslo, og noen av oss har hatt møte med Islamsk Råd og organisasjonen SIAN – Stopp islamiseringen av Norge – og vi har selvsagt fått innspill fra Kunnskapsdepartementet ved statsråd Tora Aasland.

Komiteens flertall har konkludert med at vi ikke skal støtte det framlagte forslaget. Dette er alle representanter og alle partier i komiteen enige om, med unntak av Venstres representant i komiteen.

Forslagsstillerne tar utgangspunkt i noe vi alle selvsagt er enige om: at vi har et voksende muslimsk miljø i Norge, og at det i den forbindelse er viktig både for det muslimske miljøet selv og for oss alle sammen, for hele samfunnet, at vi har gode imamer. En del av det å være god imam – som vel egentlig er mitt uttrykk og ikke forslags-

stillernes, men jeg tror det er det forslagsstillerne mener når de reflekterer omkring dette – er i større utstrekning å kunne fungere som gode normskapere i det norske samfunnet i dag. Det er jo her utdanning kan komme inn som et godt virkemiddel, at en har en utdanning som går på islamstudier og den teologiske delen av det, men også trekker inn kunnskap om og refleksjon omkring det samfunnet som den religiøse aktiviteten skal foregå i.

I arbeidet med saken har vi som sagt fått innspill fra bl.a. statsråd Tora Aasland, som har sagt at det i utgangspunktet er uvanlig av en regjering og et storting å ta et initiativ overfor universitet og høyskoler på denne måten, at en nærmest oppfordrer til eller pålegger dem å starte en ny utdanning. Hun registrerer at Islamsk Råd synes å være skeptiske til om en slik utdanning er ønskelig, og ikke minst om den er mulig. Islamsk Råd har jo også nettopp bekreftet at de ikke stiller seg bak forslaget, bl.a. med den litt doble begrunnelsen at det verken er ønskelig eller kanskje ikke mulig, fordi det muslimske miljøet tross alt er såpass lite, og det er såpass mange konfesjonsretninger. Dermed er det krevende, kanskje på grensen til umulig å bygge opp gode imamutdanninger som blir attraktive nok for dem som ønsker seg en slik utdanning, når du vet at du har konkurrerende tilbud ute der du får et langt større fagmiljø, også på studentsiden.

Det teologiske fakultet derimot har veldig klart sagt at de synes det er spennende hvis de kunne få utvikle den type studier – bl.a. det som i noen av de innsendte papirene er kalt forskningsbaserte «teologisk orienterte islamstudier» – og gjerne med Norden som enhet. Så er det vel ikke overraskende at SIAN – Stopp islamiseringen av Norge – er imot at det skal komme en slik utdanning, når deres utgangspunkt er at her prates det om en religion som er i strid med menneskerettigheter, norsk lov og vestlige verdier, som det står i deres innspill.

Komiteen er enig i utgangspunktet til forslagsstillerne. Men flertallet sier – og det er mye samme argumentasjon som statsråden bruker i sitt brev – at i utgangspunktet skal et storting og en regjering tenke seg veldig godt om før en tar denne type initiativ overfor universitet og høyskoler. Og komiteens flertall registrerer at dette ikke minst er et viktig poeng så lenge de muslimske miljøene selv ikke har bedt om noe slikt. Fremskrittspartiet understreker at de synes det er viktig å vektlegge statens nøytrale rolle i forbindelse med teologiske utdanninger.

Da takker jeg komiteen for godt samarbeid, og så ser jeg fram til en god debatt.

Marianne Aasen (A) [10:13:36] (komiteens leder): Denne debatten handler ikke om hvorvidt man er for eller imot mer kunnskap, og god kunnskap, om islam. Den handler heller ikke om hvorvidt man er for eller imot at imamer fungerer som normskapende personer i sine menigheter. Men den handler i hovedsak om hvorvidt staten skal opprette ulike konfesjonsstudier i ulike religioner, eller om man ikke skal gjøre det.

Arbeiderpartiet mener at den religionsfrihet vi har i Norge, innebærer at man selvfølgelig skal tro på hvilken gud man vil, og at man skal kunne velge sin egen kirke-

leder i de ulike religionene og i de ulike retninger innen de ulike religioner. Og man skal selv velge hvordan man skal utøve og praktisere og også forkynne disse religionene – selvfølgelig innenfor rammen av norsk lov. Så dette handler om en prinsipiell tilnærming til dette spørsmålet, og det handler om hvorvidt vi oppnår den intensjonen som Venstre ønsker, om vi når det målet Venstre har med forslaget, eller ikke.

Jeg mener jo at intensjonen i utgangspunktet er god. Det er kanskje særlig unge muslimer som ønsker et slikt tilbud, og de er litt på søken etter det. Men det er svært krevende av staten å pålegge en bestemt utdanning innen konfesjonsstudier. I Norge utdanner vi prester, ja, men det henger i hop med at vi har en statskirke og en statsreligion og en lang tradisjon på det. Det ene spørsmålet som ble tatt opp her av saksordfører Aksel Hagen, nemlig i hvilken retning innen islam man da i tilfelle skal utdanne imamene, henger fortsatt i løse lufta. Hva med alle andre religioner? Det er klart det er mange muslimer i Norge, men det er mange mennesker som tilhører andre religioner, og ikke minst er det mange kristne som ikke tilhører statskirken, og staten legger seg da ikke opp i hvordan disse utdanner sine forkynnere. Det synes jeg er greit så lenge man holder seg til norsk lov.

Det siste som er svært viktig, er at studiet oppfattes som legitimt i de muslimske miljøene. Saken har jo en forhistorie litt tilbake i tid, for dette var oppe i 2004, så vidt jeg vet. Da var Islamsk Råd i utgangspunktet positive til det, men de hadde sine klare krav til hvordan studiet skulle utformes. Nå er de mer negative. Det viktigste er uansett at man har såpass legitimitet at de imamene som i tilfelle blir utdannet, rett og slett vil starte å jobbe som imamer i de menighetene vi ønsker å «treffe». Jeg er svært usikker på det, ut fra måten dette eventuelt skal gjøres på.

Men så mener jeg at om Universitet i Oslo kanskje ønsker å organisere sine studier på en bedre måte enn i dag, i forhold til dette med islam, kunne det være bra, også i samarbeid med andre universiteter i Norden. Da vil jeg rett og slett vise til at SAK – samarbeid, arbeidsdeling og faglig konsentrasjon – i universitets- og høyskolesektoren absolutt er et potensial for å samordne dette bedre enn det som vi ser i dag. Både Norsk senter for menneskerettigheter og historisk-filosofisk fakultet har tilbud rundt islam allerede, og når TF – Det teologiske fakultet – melder seg, er det også positivt. I tillegg vet vi at det er en del folk både i Sverige og Danmark som jobber med dette. Men det hører altså med til sjeldenhetene at Stortinget pålegger et universitet at man skal opprette et studium, og da særlig innenfor det som handler om konfesjonsstudier.

Jeg vil avslutte med å si at jeg synes det i utgangspunktet var et bra initiativ fra Venstre. Det at vi får en akademisk forsterket fokusering på islam som sådan, er utelukkende positivt. Derfor er det viktig for oss å understreke at dette ikke handler om at vi er imot kunnskap om islam.

Så vil jeg peke på én ting til slutt: Det finnes allerede tilbud med tanke på det å være religiøs leder i det norske samfunn, som kan være krevende for absolutt alle religiøse ledere, uansett bakgrunn. Det er en brosjyre om det som viser til at det er mange fra ulike trossamfunn og også

mange fra ulike kristne miljøer som deltar på kurs – og det er fulltregnede kurs, så vidt jeg vet. Jeg synes det kan være en idé å snakke om å utvikle de kursene som er åpne for alle, i stedet for å lage et eget imamutdanningsfag på Universitetet i Oslo.

Tord Lien (FrP) [10:18:43]: La meg først takke saksordføreren for en meget ryddig og smidig behandling av denne saken.

Jeg tror det er grunn til å slå fast at Venstre har åpnet en viktig debatt. Det er engang slik at blant et flertall av de muslimene som er i Norge, har enten de selv eller foreldrene deres flyktet fra totalitære religiøse regimer. Så jeg tror vi må anerkjenne at når man i Norge blir møtt av imamer som står for noen av de samme tingene som man selv har flyktet fra, gir det noen utfordringer som det er viktig at vi som lovgivende forsamling tar på alvor.

Nyhetsbildet i det siste har vist at saudiarabiske interesser og wahhabister, som nok står for en form for islam som jeg håper at et flertall av norske muslimer ikke står for, ønsker å finansiere moskeer i Nord-Norge. Vi har sett at det kommer imamer rett fra Iran til Norge. Det viser at det er noen utfordringer som vi må ta på alvor. Derfor er jeg for så vidt glad for at justisministeren, statsråd Storberget, er tydelig på at når det gjelder det som skjer i norske moskeer, har både vi som samfunn og demokratifokuserte muslimer et ansvar for å passe på og sørge for at informasjon om uakseptable hendelser der tilflytter offentlige myndigheter.

Jeg har også lyst til å understreke viktigheten av det arbeidet Universitetet i Oslo gjør for religiøse ledere fra andre kulturer enn vår egen, for så vidt også i samarbeid med de religiøse lederne som er utdannet ved Det teologiske fakultet ved Universitetet i Oslo og andre steder i Norge.

Det har vært en debatt i mitt parti. Venstres forslag i dag går ganske langt. Vi har diskutert hvorvidt vi ønsker å gi Universitetet i Oslo det signalet som de ber oss om å få, nemlig at man på et senere tidspunkt kan forvente støtte i Stortinget for bevilgninger til et slikt program. Det har vi diskutert. Å pålegge Universitetet i Oslo noe som helst har alltid vært uaktuelt for oss, men vi har hatt en diskusjon om hvorvidt vi ønsker å gi Universitetet i Oslo det signalet.

Men når vi kikker på saken, ser vi at dette er et konfesjonelt studium. Jeg synes at vi har fått noen urovekkelige signaler fra lengst ute på venstre fløy som gjelder også kristenteologisk utdanning i Norge. Jeg vil si at den skiller seg litt ut. Det handler bl.a. om at kristen teologi i norsk offentlig akademia har en lang tradisjon, den har på mange måter vært en premissgiver for utviklingen av akademia i Norge, og det stiller seg i et helt, helt annet lys. Islam har noen utfordringer ved at det er mange konfesjonelle retninger som i større eller mindre grad skiller seg fra hverandre, slik at å velge ut én retning ville ha vært veldig vanskelig og veldig lite fruktbart, for vi hadde ikke løst problemet allikevel.

Vi har da funnet ut at i et liberalt samfunn, som et enstemmig storting ønsker skal bli mer liberalt, hvor vi nå

også står i en prosess der vår komité skal skille kirke og stat for godt, er ikke dette tiden for at offentlige myndigheter skal ta på seg noe ansvar for en ny konfesjonell utdanning. Vi har notert oss at et flertall av muslimene i Norge er enig med oss i det. På dette grunnlag, som jeg har prøvd å redegjøre for nå, kommer vi i dag til å stemme imot det forslaget som Venstre sannsynligvis kommer til å fremme.

Svein Harberg (H) [10:23:18]: Først vil også jeg få takke saksordføreren for godt arbeid og ikke minst godt samarbeid. Så vil jeg takke representanten Skei Grande for at hun tar initiativ til en debatt om hvordan vi på en god og positiv måte skal greie å integrere nye religiøse grupper i det norske samfunnet.

I dag er det spesielt de muslimske religiøse lederne, imamene, som har synliggjort et behov for å ta på alvor de store utfordringer som ligger i å få læremestrene til å ta et ansvar for at deres menighetsmedlemmer i sin utøvelse av religionen må forholde seg til vårt lands lover og regler. Jeg oppfatter Skei Grandes intensjon som et oppriktig forsøk på å forebygge konflikter mellom de muslimske og de norske miljøene. Samtidig er det ment som en håndrekning til de muslimske miljøene gjennom å få på plass en mulighet til å utdanne framtidige ledere i menighetene, der det å utøve sin tro samtidig som en respekterer det norske samfunnet, er en sentral del av utdannelsen. Vi ser at det er en utfordring å fange opp dette for ledere som har fått sin utdanning i et annet samfunn med helt andre verdier og kulturer. Høyre støtter tanken om, gjennom dialog og samhandling med de muslimske miljøene, å få på plass en gjensidig respekt for hverandres tro og kulturer og ikke minst respekten for de lover og regler vi legger til grunn for det demokratiske samfunnet vi har bygget opp.

Når Høyre likevel velger ikke å støtte Venstres forslag i dag, er det først og fremst av følgende tre grunner:

For det første: Forslaget framstår som et tiltak der Stortinget skal ta initiativ til en utdanning uten at de det gjelder, ønsker en slik utdanning. For Høyre vil det være helt avgjørende at en eventuell norsk eller nordisk imamutdanning blir etablert på bakgrunn av et ønske fra de muslimske miljøene selv, og i dialog med dem. Forslaget fra Venstre er med flere begrunnelser avvist og vil dermed, selv om noen skulle velge studiet, ikke få den ønskede effekt i og med at de som tar utdannelsen, ikke vil få posisjoner i de muslimske menighetene.

For det andre vises det til at Det teologiske fakultet ønsker å starte et slikt studium. Ja, jeg har registrert at Det teologiske fakultet har ønsket midler til å forberede et slikt studium og hørt deres innsalg i høringsmøte, men nettopp tilknytningen til Det teologiske fakultet skaper jo en skepsis som jeg faktisk forstår. Å ha tillit til en imamutdanning vil for en muslim være umulig dersom den legges til dette miljøet. Det betyr at det per i dag ikke er noen henvendelse fra et relevant universitetsmiljø som ber Stortinget om hjelp til å starte et slikt studium, og jeg mener relevant i henhold til behovet for å skape en utdanning som får tilslutning fra dem det gjelder.

Dette leder oss over på det tredje og siste punktet for

hvorfor Høyre ikke går inn for dette: Universitetene er gitt frihet til selv å velge de tilbud de vil gi studentene. Etter Høyres mening skal det derfor mye til før Stortinget skal ta slike initiativ. Med bakgrunn i de to begrunnelsene jeg før har nevnt, kan vi i hvert fall ikke se at det skulle være grunnlag for et slikt initiativ her.

Jeg håper denne debatten ikke stopper med dette, men at det engasjementet som vi er felles om i salen her i dag, kan føre til en god og konstruktiv dialog med de muslimske miljøene om hvordan vi sammen kan arbeide med gjensidig respekt og forståelse og om behovet for at menighetene har religiøse ledere som legger vekt på dette.

Islamsk Råd og Felleskirkelig råd har ved tidligere anledninger vist at dialog kan føre til felles forståelse, og jeg oppfordrer disse parter til å ta et initiativ også knyttet til dette tema. Dersom en slik dialog med ankerfeste i de muslimske menighetene resulterer i et ønske om en ny imamutdanning, vil Høyre se positivt på det. Men jeg vil samtidig minne om ansvaret vi har for å ta hensyn til alle trossamfunn og den utfordring det kan gi oss dersom vi skal ta ansvar for igangsetting av utdanning av religiøse ledere til alle de trossamfunn som finnes i samfunnet vårt i dag. Kanskje er det et alternativ å videreutvikle det tilbudet universitetet allerede har etablert, rettet mot religiøse ledere.

En viktig utfordring ser ikke ut til å finne sin løsning gjennom denne saken i dag, men som sagt håper jeg at initiativet settes pris på og kan inspirere til å arbeide videre for gode løsninger.

Dagrun Eriksen (KrF) [10:27:53]: Ofte behandler vi saker i denne sal hvor standpunktene for og imot er preget av skråsikkerhet: Jeg har rett, og du tar feil. Men jeg opplever at den saken vi behandler i dag, er annerledes.

Jeg må ærlig innrømme at jeg har tvilt meg fram til det standpunktet som vi kommer til å gi uttrykk for i avstemningen, nemlig å gå imot forslaget. Det er så lett å dele intensjonen bak forslaget, nemlig å styrke demokratiet, likestilling, sosial utjevning som felles verdier for samfunnet vårt. Og det er liten tvil om at imamer som religiøse ledere og autoriteter i sitt miljø har stor innflytelse, på godt og vondt. De kan representere en påvirkningsfaktor som vi som nasjonale myndigheter bare kan drømme om. Det er ikke uviktig hva som forkynnes i moskeer og hvilke verdier som formidles. Derfor er det viktig ikke å undervurdere imamenes funksjon som normskapere. Det vil kunne være positivt om imamer får «en skolerings i norske lover og regler, norsk samfunnsliv og kulturtradisjoner, kriminalitetsforebyggende arbeid, integreringsspørsmål mv.», slik det står i forslaget – om imamer får mer forståelse for det samfunnet de og vi lever i.

Det hadde vært så greit å styre litt, særlig siden imamfeltet er så ukjent for oss. Men kanskje er det den fremmedfølelsen som har gjort at Arbeiderpartiet tidligere har vært så ivrig etter å styre Kirken?

En av mine viktigste innvendinger mot forslaget er at det ikke støttes i de muslimske miljøene. Islamsk Råd har gitt uttrykk for det i prosessen. Hadde det vært et ønske derfra, ville saken vært annerledes.

Jeg kunne jo ønske at de hadde tenkt som jeg tenker, men jeg ville aldri påtvinge dem mine velmenende konklusjoner om hvordan de burde ha tenkt. Hvis de hadde tenkt slik vi tenker, hadde vi kunnet sikret legitimiteten til utdannelsen og dem som tar den. Men jeg er usikker på om en utdanning ville fått like stor legitimitet uten at den ble støttet av dem som faktisk praktiserer religionen.

Flere har vært inne på hvilken retning innen islam denne fellesnordiske imamutdanningen skulle innebære å forvalte. Var det sunni, sjia, sufisme eller andre retninger man skulle ta til orde for?

Andre har også vært inne på andre argumenter. Noen er mer tekniske, men likevel prinsipielle. Universitetene er rammefinansiert og selvakkrediterende. Det betyr at universitetene selv kan opprette og nedlegge studier etter eget ønske, uten noen statlig godkjenning.

Jeg mener at vi bør være forsiktig med å styre hvilke utdanningstilbud universiteter og høyskoler bør ha. Forslaget fra Venstre har kommet i samband med dialog med Det teologiske fakultet ved Universitetet i Oslo. Det er på tampen viktig å understreke at det er ingenting i veien for at et universitet selv tar initiativ til å opprette et slikt tilbud. Jeg tror imidlertid det vil være klokt at dette eventuelt gjøres i nært samarbeid med de muslimske miljøene i Norge.

Trine Skei Grande (V) [10:31:27]: Jeg er liberaler. Det betyr at jeg er imot at en stat skal ha en statskirke, fordi staten skal være nøytral overfor trossamfunn. Men jeg er også for at man skal ha en religionspolitikk. Man skal ha en politikk knyttet til troens plass i et samfunn. Så sjøl om Venstre er imot statskirken, er vi for at man skal ha en politikk knyttet til troens plass.

Når det gjelder utdanning av religiøse ledere, mener jeg det er et klart skille mellom hvem det er som godkjenner religiøse ledere, og hvem det er som utdanner dem. Det er trossamfunn som godkjenner religiøse ledere. Det er trossamfunn som velger sine religiøse ledere. Det er ikke universitetet som utdanner prester. Universitetet utdanner cand.theol. Det er Kirken som utdanner prester. Det er en veldig viktig distinksjon.

Så er det slik at jeg mener at det er viktig at tro har en akademisk base. Det er viktig at tro blir utsatt for akademisk debatt. Det er viktig at tro blir utsatt for forskning. Det er viktig at tro utdanner i akademiske fag. Jeg tror at vi har fått en bedre kirke i Norge, en mer liberal kirke i Norge, fordi utdanningen av dem som i dag er prester, har skjedd på norske universiteter, har vært utsatt for forskning, utsatt for akademisk debatt, utsatt for det som academia faktisk bidrar med.

Så er det sjølsagt slik at noen godtar de prestene som kommer ut – noen godtar ikke de prestene som kommer ut. Men det er også viktig å vite at av dem som blir cand.theol. ved Universitetet i Oslo, er det rundt 30 pst. som blir prester. Det er en utdanning på linje med alle andre, som kan brukes på mange forskjellige vis, og som er en akademisk base å ha i livet.

Jeg tror det er viktig at et samfunn skal ha rause finansieringsordninger og rause utdannelse for trossamfun-

nene. De rause finansieringsordningene handler om mitt marerittsamfunn. Det er en verden der kristendommen er finansiert av oljepenger fra Texas og islam er finansiert av oljepenger fra Saudi-Arabia. Jeg vil at norske trossamfunn skal utvikle seg på bakgrunn av norske medlemmer og på bakgrunn av norske penger, basert på medlems-tall. Det er det jeg ønsker, og det er det som er Venstres religionspolitikk. Det betyr ikke at man bryr seg om hva trossamfunnene skal tro, hva de skal bestemme seg for og hvem de skal velge til religiøse ledere. Det betyr at vi som fellesskap må ha en politikk overfor trossamfunn, der vi ønsker at de skal utvikle seg til å bli så greie som vi tror at de kan bli.

Så må jeg imøtegå noen av argumentene her. Det ene er at man ikke ønsker å gripe inn overfor utdanningsinstitusjonene. Her er det jo snakk om å stille penger til disposisjon for dem som faktisk vil. Jeg synes det er litt pussig sett i forhold til en interpellasjonsdebatt jeg lette fram, som gjaldt tegnspråk – et mye mer ufarlig tema. Men da vi diskuterte tegnspråk som et fag i denne salen, var statsråden helt klar. Hun var faktisk litt irritert på meg for at jeg ikke godtok svaret. Hun sa:

«Det er helt klart at det er snakk om vilje, og jeg trodde jeg var rimelig tydelig i mitt første innlegg på den nødvendige konkrete oppfølgingen når det gjelder utdanningen i Oslo.»

Så når det gjelder noen fag, synes man det er viktig at man har en strategi nasjonalt for å utvikle fag. Men i forbindelse med andre fag, spesielt islam, er det veldig farlig å instruere institusjonene.

Jeg skal svare mer i et treminuttersinnlegg, men det er noe jeg synes er underlig i akkurat denne saken. Det ene er at Arbeiderpartiet faktisk foreslo dette for noen år siden. Nå er de imot det. SV hører mer på Stopp islamiseringen i Norge, en organisasjon jeg tar sterk avstand fra fra denne talerstolen, enn de gjør på sitt eget landsstyre, som vedtok:

«Vi er positive til å utvikle imam-utdanning på norske læresteder.»

Dette vedtok SVs landsstyre for kort tid siden.

Kristelig Folkeparti som er kjempeopptatt av trosfrihet, lander her på å være imot. Fremskrittspartiet er verdt et eget innlegg. Det er vel bare Høyres gamle konservative tankegang som jeg synes henger sammen med standpunktet i dag. Dette har vært en litt underlig sak.

Statsråd Tora Aasland [10:37:08]: Selvsagt spiller imamer som religiøse ledere en viktig rolle i formidling av verdier og moral, og kanskje særlig når det gjelder den oppvoksende generasjonen. Derfor er jeg også enig i at imamer i norske moskeer bør bidra konstruktivt i arbeidet med å bygge bro mellom det etnisk norske og de muslimske miljøene her i landet. Vi må selvsagt være på vakt mot religiøs fundamentalisme, og vi må gjøre tiltak der det er nødvendig, men det må være de rette tiltakene.

Som flere har vært inne på når det gjelder mitt svar til komiteen: Jeg ønsker ikke å pålegge våre universiteter å opprette en imamutdanning, men jeg vil selvsagt ikke motsette meg det om f.eks. Universitetet i Oslo vil prioritere dette.

Forslaget om en norsk, eller nordisk, imamutdanning virker å være motivert av et ønske om imamer med bred og grunnleggende forståelse for norsk språk, kultur og lovgivning. I den sammenheng vil jeg påpeke at det finnes allerede imamer her i landet som er oppvokst i Norge, men som har tatt sin utdanning i utlandet. Det er ikke slik at alle imamer hentes fra utlandet og kommer hit uten forståelse for det samfunnet de skal arbeide i.

Videre må vi ikke glemme at en imamutdannings hovedformål vil være å besørge kvalifiserte og godkjente imamer til de muslimske miljøene her i landet, og da må de muslimske miljøene selv ønske en slik utdanning. Jeg vil presisere at det faktisk også var forutsetningen da SVs landsstyre, som representanten Skei Grande refererte til, gjorde sitt integreringsvedtak om dette: Miljøene måtte selv ønske det. Det skulle være en dialog med miljøene, og man konstaterte at det var det ikke.

En eventuell imamutdanning i Norge må finne sitt grunnlag i krysningpunktet og i forståelse mellom den norske kulturen og de muslimske miljøene. En slik utdanning bør ikke påtvinges de muslimske miljøene fra den norske stat ut fra en hovedsakelig integreringspolitisk motivasjon. Jeg vil referere til generalsekretæren i Islamsk Råd, Shoaib Sultan, som uttalte i mai i år at imamer utdannet i Norge ikke vil ha legitimitet i de muslimske miljøene, og da særlig ikke i de radikale miljøene, som er trukket fram som en særskilt målgruppe.

Men jeg vil påpeke at jeg med dette – både svaret til komiteen og dette innlegget – i en viktig debatt ikke må tolkes dit hen at norske universiteter og høyskoler ikke kan eller skal bidra. Det kan de helt klart gjøre. Og som en del av deres samfunnsoppdrag bør de bidra. For eksempel har Universitetet i Oslo helt siden 2007 tilbudt kurset «Å være religiøs leder i det norske samfunnet» på oppdrag fra Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet. Videre finnes det flere institusjoner som tilbyr et mangfoldig tilbud innen religions- og kulturstudier. Det gis utdanning som legger grunnen for en kunnskapsbasert forståelse av f.eks. islam i europeisk kontekst. Gjennom slik kunnskap kan man videre utvikle forståelse for migrasjons- og diasporaproblematikk. Ja, Universitetet i Oslo underviser til og med i islamsk familierett. Så det mangler ikke på akademisk tilnærming til disse viktige utfordringene som representantene tar opp i sitt forslag. Det er allerede – ikke minst ved Universitetet i Oslo – atskillige kurs som berører dette temaet, om enn ikke akkurat det som representantene foreslår.

Jeg mener videreutvikling av utdanningstilbud, som jeg her har nevnt noen eksempler på, er en mye bedre vei å gå for å utvikle tverrkulturell forståelse og samhandling, og tverr-religiøs forståelse og samhandling, og dermed nå de integreringsmålsettingene som vi alle synes er så viktige.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Hadia Tajik (A) [10:41:26]: Det må trekkes et klart skille mellom islamstudier og imamstudier. Det første er

en akademisk utdanning, det andre er en konfesjonsutdanning.

Jeg er for at islam får et akademisk fotfeste i Vesten, og at man gransker islamsk teologi innen en fri vitenskapelig forskningstradisjon. Men jeg er imot en konfesjonsutdanning, noe jeg opplever at Venstres forslag i praksis går ut på.

Jeg vil gjerne ta for meg en grunnleggende misforståelse i Venstres forslag: I representantforslaget skriver man om «det muslimske miljøet» i Norge. Men det finnes ikke noe enhetlig muslimsk miljø i Norge, slik Venstre selv skriftlig forutsetter. I Norge er 80 000 muslimer organisert i over 90 ulike muslimske moskeer eller organisasjoner. Blant disse finner man sjiamuslimer, både de som tilhører de såkalte tolvverne, jafferi, syverne, ismaili, og femmerne, zaidi. Man finner selvsagt også sunnimuslimer som knytter seg til ulike av de fire lovskolene, hanafi, maliki, shafi'i og hanbali, som selv om de anerkjenner hverandre, likevel har ulik praksis og ulike tolkninger av islamsk lov og ritualer. Ahmadiyya-muslimene er også en liten, men markant gruppe i Norge, og selv om de ikke blir anerkjent som muslimer av de fleste andre muslimer, er det trygt å si at de likevel er en del av den muslimske diskursen.

Mange av moskeene har sterke kulturelle bindinger til teologer som de anser som autoriteter innen islam. For å ta ett konkret eksempel: Minhaj ul-Quran lytter f.eks. gjerne til Tahir ul-Qadri, mens andre moskeer mener at han er fullstendig på sidelinja, selv om de formelt sett tilhører den samme retningen innen islam, nemlig den sunnimuslimske hanafi-sekten. Dette er noen eksempler på hvor sammensatt den muslimske religiøse virkeligheten er.

Muslimer i Norge klarer ikke engang å bli enige om når man skal feire eid. Venstre vil at muslimer i Norge og de øvrige nordiske landene skal enes om en felles utdanning som gir godkjenning til å praktisere som imam. For å si det sånn: Hvis en slik utdanning skulle hatt et planleggingsseminar, så ville det seminaret vart ganske lenge.

Intensjonen i forslaget er god. Imamer kan spille en mer aktiv og positiv normskapende rolle enn i dag, og det er min klare oppfatning at religiøse ledere som praktiserer i Norge, bør være godt orientert i det norske samfunnets normer og regler. Derfor har man også etablert dette populære kurset, i regi av det tidligere Arbeids- og inkluderingsdepartementet, som religiøse ledere kan ta.

Jeg ser også positivt på at norske høyere utdanningsinstitusjoner på eget initiativ oppretter akademiske grader innen islamsk teologi. Dette vil både være til nytte for unge muslimer i Norge og for den offentlige debatten om islam. Men det er verken nyttig eller naturlig at man fra statlig hold oppretter et konfesjonsstudium i islam.

Presidenten: Presidenten legger til grunn at de mange ordene man ikke forsto, var klart innenfor parlamentarisk språkbruk.

Truls Wickholm (A) [10:44:44]: Etter det innlegget må det være lov å kunne si at jeg ikke oppfatter norske muslimer som en spesielt ensartet gruppe. Mitt poeng er at senere i kveld vil man kunne møte muslimer som er ute på

byen, danser og kanskje til og med tar seg en øl, eller man kan møte dem på fredagsbønnen. Noen er veldig bevisste på at de er muslimer, er religiøse, andre igjen er nærmest sekulære og bruker moskeen bare i de store høytidene på samme måte som andre kanskje stikker innom kirken på julaften.

Forslagsstillerne fra Venstre mener det er nødvendig å ta nye grep for å hindre ekstremisme og motvirke at det utvikler seg en kløft mellom muslimske nordmenn og stor-samfunnet. Det kan virke som om forslagsstillerne ser på muslimer i Norge som en ensartet statisk gruppe, en gruppe uten indre dynamikk, indre diskusjoner eller evne til endring. Svaret ser da ut til å være at staten tar ansvaret for å utdanne et knippe moderate muslimer som skal injiseres i gruppen og fungere som en katalysator for endring – en type endringssteroider.

Med all respekt, dette virker ikke særlig fornuftig. Universitetet i Oslo tilbyr allerede i dag kurset «Å være religiøs leder i det norske samfunnet». Dette har blitt et populært tilbud for lederne fra ulike tros- og livssynssamfunn, også muslimske. Dette fungerer godt for Norge. Har man derimot et brennende ønske om å bidra til å endre retningen av islam eller endre radikale grupper i islam, foreslår jeg at man reiser ned til wahhabistene i Saudi-Arabia og jobber der.

Jeg er overbevist om at det finnes liberale, konservative, mindre kloke og også smarte folk i alle de ulike muslimske miljøene i Norge. Den indre dynamikken som finnes der, er det som vil føre til endring. Venstre smykker seg selv med tittelen «et liberalt parti», mens Fremskrittspartiet bruker nettopp liberale verdier som utgangspunkt for ikke å støtte forslagsstillerne. Det synes å være en uenighet.

Men så synes det også å være en uenighet innad i Fremskrittspartiet, for 31. mai i år foreslo Fremskrittspartiet i Dagsavisen å etablere et islamsk institutt med imamutdanning ved Det teologiske fakultet ved Universitetet i Oslo. Dette gjorde de etter at det samme forslaget i februar 2009 ble presentert i VG som ett av elleve punkter, hvor Per-Willy Amundsen mente det var forslag om islamisering av Norge – snikislamisering. Nå er det likevel ikke aktuelt for Fremskrittspartiet å opprette den utdanningen som de foreslo i vår – et islamstudium – men denne gangen er det altså henvisning til liberale verdier som gjør at de ikke går inn for det. Det kunne være interessant å vite noe om hvordan denne dynamikken er internt i Fremskrittspartiet, så vi vet hvordan vi kan forutse videre utvikling i andre saker. Men det kan kanskje også gi håp til de andre som er nevnt på denne ellevepunktlista. Kanskje er det ikke snikislamisering å ta ned bildet av en gris på en barneklubb eller det å få muligheten til å spise halalmat på eldreheim. Hva som er liberalt og ikke, regner jeg med at Fremskrittspartiet og Venstre finner ut gjennom resten av debatten.

Ingalill Olsen (A) [10:47:56]: Det norske samfunn har gjennom noen tiår forvandlet seg fra å være et svært ensrettet samfunn i religiøs sammenheng til å bli et mer flerkulturelt og dermed også mer multireligiøst samfunn.

Innvandring, globalisering, migrasjon og økt kulturell utveksling har ført til et bredere og mer mangfoldig religiøst tilbud til norske borgere.

Nasjonen Norge sier i Grunnloven § 2 følgende:

«Alle Indvaanere af Riget have fri Religionsutøvelse.

Den evangelisk-lutherske Religion forbliver Statens offentlige Religion. De Indvaanere, der bekjende sig til den, ere forpligtede til at oppdrage deres Børn i samme.»

Denne grunnlovsparagrafen tok høyde for ulik religiøs utvikling i landet da den ble skrevet, og gir norske borgere full religionsfrihet. Denne menneskerettigheten tar vi nesten som en selvfølge, selv om det dessverre ikke er slik i alle land i verden.

Så til forslaget fra Skei Grande og Tenden fra Venstre hvor intensjonen er å utdanne imamer i en vestlig kontekst, hvor de så å si skal passe inn i et vestlig, moderne demokrati. Det viser stor tiltro til utdanningens dannelsesevne og mulige påvirkning, men kanskje også en mistro til den nevnte religions evne til å forholde seg til de lover og regler som gjelder i det landet en imam har sitt virke. For alle som lever og bor i Norge, om de jobber, studerer, forkynner eller gjør andre ting: Norsk lov gjelder, uavhengig av etnisitet, religion eller andre forhold. Alle kan med bakgrunn i Grunnloven utøve sin religion, men de kan ikke gjøre det i strid med norsk lov. Det er et ufravikelig krav til alle.

Imamutdanning i nordisk regi kan ikke sikre respekt for norske lover. Forslagsstillerne antyder at mange utfordringer i tilknytning til muslimske, lukkede miljøer kan løses gjennom en nordisk utdannet imam. For meg er det helt klart at enhver har lov til å dyrke sin religion som han eller hun vil, men grensen går ved å bryte, eller oppfordre til å bryte, norsk lov. Dette er et signal som norske myndigheter må tilkjenne.

Det er slett ikke umulig at det blir imamutdanning i Norge, men det bør i så fall komme som en naturlig utvikling av teologiske studietilbud. Norsk tradisjon tilsier at universitet og høyskoler selv styrer og utvikler sine studietilbud i tråd med samfunnets behov, uten detaljstyring fra storting og regjering.

Lise Christoffersen (A) [10:51:00]: Forslagsstillerne her i dag har utvilsomt rett i mange ting – at imamer har stor innflytelse på det muslimske miljøet, eller kanskje vi skulle si *de* muslimske miljøene, at de er viktige personer når det gjelder å formidle verdier og moral, og at det er viktig at de har en god forståelse av det samfunnet de lever i. Jeg deler oppfordringen om å tenke nytt for å bygge broer til muslimske minoriteter, men er uenig i at det er en offentlig oppgave å utdanne imamer i Norge.

Jeg er imidlertid enig i at imamene i Norge kan og bør bidra konstruktivt i arbeidet med å bygge broer mellom det etnisk norske og de muslimske miljøene i Norge. I måten forslaget er formulert på, kan det virke som om forslagsstillerne overser det faktum at dette er noe imamer også gjør allerede i dag.

Jeg skal bruke et par eksempler: På Fjell i Drammen

har det gjennom lengre tid vært et nært samarbeid mellom presten i Fjell kirke og imamen for Minhaj ul-Quran. De har spesielt engasjert seg i forebygging av konflikter mellom ungdom med bakgrunn i religion. Deres budskap er at dersom religion brukes som utgangspunkt for konflikt, er det usant. De bidrar til å oppklare misforståelser, bygd på det imamen kaller et samarbeid om våre felles verdier, kjærlighet, fred og kunnskap. Om litt under et år er første byggetrinn i den nye moskeen i Drammen ferdig, og imamen ligger allerede i hardtrenoing for å holde den første fredagsbønnen på norsk, fordi han ønsker en inkluderende moské.

Presten og imamen har holdt felles juleavslutning for elevene ved Galterud ungdomsskole. Drammen og omegn tros- og livssynsforum er etablert på tvers av flere religioner, og der politiet også deltar. Høgskolen i Buskerud har et unikt studietilbud i menneskerettigheter, flerkulturell forståelse og konflikthåndtering i samarbeid med Den norske Helsingforskomiteen. Så her fins det muligheter for ytterligere nytenking. Én mulighet kan være obligatorisk opplæring i norsk og samfunnskunnskap for alle utenlandske religiøse ledere som skal virke i Norge, ikke bare imamer. For eksempel med tanke på det vi har sett avdekket i katolske miljøer den senere tiden, kan det hende noen hver kan ha bruk for den typen opplæring.

Arbeiderpartiet vil gjerne bidra til nytenking. På landsmøtet til våren skal vi ha en bred debatt om det nye norske «vi». I den debatten er spørsmålet om religiøse lederes rolle viktig, men i den debatten må vi også våge å se oss selv i speilet og spørre om også vi har noe av ansvaret for at identitetssøkende unge tiltrekkes av destruktive og fundamentalistiske krefter i egne miljøer.

Tor Bremer (A) [10:54:10]: Komiteen er – frå Senterpartiet til Framstegspartiet, med unntak av Venstre – tverrpolitisk samd i denne saka. Det er ein styrke, for det er nokre prinsipielle sider ved saka som vi skal ta med oss.

Imamar er leiande rollefigurar, som difor også har ei normsetjande rolle, ikkje berre i religiøse spørsmål, men òg i andre viktige samfunnsprospørsmål. I denne saka vel eg å lytta til Islamsk Råd. Islamsk Råd er negative til ei felles nordisk imamutdanning. Eg synest dei har gode poeng når dei peikar på det store mangfaldet og dei mange variantane av islam som ein finn, noko representanten Hadia Tajik på ein god og fylldig måte synleggjorde for oss.

Eg vil minna om at det er religionsfridom i Noreg. Det vil difor vera rart – og det vil i det heile ikkje vera hensiktsmessig – med ei felles nordisk ordning.

Intensjonen med framlegget frå Venstre er god. Imamar er normsetjarar for mange av innbyggjarane våre, og det hadde vore samfunnsnyttig med religiøse leiarar som var tydelege innanfor den definerte felles samfunnsnorma. Dette er ei utfordring som imamar deler med f.eks. kristne leiarar.

Noreg er eit multikulturelt og multireligiøst land, og i tråd med korleis vi stiller oss til den norske statskyrkja, vil eg vegra meg for å pådytta andre religiøse bevegelsar for stramme rammer. Dei rammene som samfunnet set, skal vera tydelege, men når det gjeld den religiøse

sertifiseringa, skal ho definitivt ikkje vera eit statleg ansvar.

Så vil eg seia at det avgjerande for meg er at det er ei så enormt stor utfordring å få den nødvendige legitimiteten i ei slik ordning. Dei mange retningane gjer det omtrent umogleg, trur eg, å ha ei utdanning som dekkjer alle dei behova som finst. Representanten Dagrund Eriksen sa ho hadde tvilt seg fram til eit standpunkt. Eg er samd i resonnementet hennar. Ja, det er faktisk eit sunt og godt teikn i vanskelege saker. Og så er det slik, trur eg, at i denne saka er skråsikkerheita omvendt proporsjonal med innsikta i saka.

Aksel Hagen (SV) [10:57:10]: Dette er en god og interessant debatt, og det har heldigvis vært noe debatt på forhånd også. For dette er en viktig sak, og jeg tilhører dem som synes at det er veldig spennende med samfunnsutviklinga vår, som gir oss mer mangfold, både med hensyn til livssyn og religioner.

Når vi har hatt en viss debatt på forhånd, er det selvsagt skuffende, og jeg er overrasket over, at flere ikke har oppdaget og latt seg inspirere av vår landsstyreuttalelse av 6. juni med overskriften «Et tredje standpunkt: Ulik bakgrunn – Felles framtid». Men heldigvis så har Trine Skei Grande oppdaget den og brukte den i sitt innlegg, og statsråden viste også til den i sitt innlegg. Det er litt skuffende at våre gode komitékollegaer ikke har oppdaget våre politiske debatter, for stortingspolitikere bør jo være kunnskapsbaserte. Her sier vi under deloverskriften «Religionsfrihet»: «(...) utvikle imamutdanning på norske læresteder i dialog med muslimske miljøer». Begrunnelsen vår var – og er – mye det som flere har understreket her, og som komiteen også understreker, at det er viktig å legge til rette for at flere religiøse ledere har bakgrunn i og kjenner til Norge og norske samfunnsforhold.

Men som flere på en glimrende måte har sagt: Når den religionen det angår, det muslimske miljøet, sjøl sier at dette er dels umulig, dels urealistisk, dels uheldig per dato, så er det like selvsagt at storting og regjering ikke aktivt skal fremme den type utdanning. Da er det, som flere på en ryddig og god måte her har understreket, viktig å ta med seg skillet mellom islamstudier og den forkynnende teologiske delen av en slik utdanning.

Så er jeg litt overrasket over at liberaleren Trine Skei Grande synes det er uheldig at saksordføreren og en medkomitérepresentant velger å takke ja til å møte noen som ønsker å prate med oss i denne saken. Jeg trodde faktisk at for en stortingsrepresentant, og særlig en saksordfører, var det nærmest et ideal at når noen henvendte seg til oss i forbindelse med en sak, så skulle vi møte vedkommende som henvendte seg til oss, særlig når vi prater om en sak der vi får én formell henvendelse – bare én – og to uformelle henvendelser, og noen av oss velger så å møte dem som ikke helt har klart å knekke nettkoden og fått meldt seg på på den helt riktige måten. Det underer meg virkelig at et liberalt parti som Venstre er imot dette. Vårt, og mitt, utgangspunkt for å møte dem var at er vi trygge på egne standpunkt, så tør vi å prate med andre.

Trine Skei Grande (V) [11:00:22]: Jeg regner meg sjøl som kristen, men jeg både drikker, danser, og det hender at det bannes. Det betyr at veldig mange kristne mener at jeg ikke er ordentlig kristen. For det kristne Norge er veldig sammensatt – det er stor forskjell mellom læstadianere, pinsevenner, Livets Ord, Geliuss' kirke og min tro. Det er stor uenighet om hvordan vi behandler homofile, om kvinnelige prester, om vi har lov til å drikke, om det er julen som er viktig, om det er påsken som er viktig, eller om det kanskje er pinsen som er aller viktigst. Det er stor forskjell når det gjelder synd, det er stor forskjell på tolkningen av tro, og det er stor forskjell på praksis. Det er mange retninger innen kristendommen, og det er mange ulikheter innenfor kristendommen, sjøl om man har prøvd å krampe alt sammen i én statskirke. Men det betyr jo ikke at man ikke skal ha rett til å ha utdanning innenfor de ulike trosretningene. Det forundrer meg at man sier at det muslimske Norge ikke vil ha dette. Det er jo flere fra det muslimske Norge som nettopp vil ha det – men det er jo ikke alle som vil ha det. Det er ikke alle som har bedt på sine knær om å få det, men vi må jo ha et tilbud. Det er stor forskjell mellom en trosretning i Norge som heter islam, med 90 000 medlemmer, og den neste på listen, buddhismen, med ca. 12 000 medlemmer. Det er ganske stor forskjell. Jeg mener at vi skal ta på alvor de største trosretningene vi finner i vårt samfunn.

Så er jeg er veldig kritisk til at man sier at Det teologiske fakultet er feil sted å tilby dette, når det er sånn at vi jo ved det samme fakultetet har det kurset som alle skryter av her for religiøse ledere. Det er ekstra interessant når man sier at vi ikke kan bestemme hva universitetet skal gjøre, mens statsråden skryter av at Barne- og likestillingsdepartementet har grepet direkte inn overfor TF og bedt dem om å ha et kurs for religiøse ledere. Det er ganske pussig.

Og så må jeg nok komme tilbake for å holde et nytt, lite kurs om liberalismen. For ytringsfrihet er vi veldig for, men det betyr ikke at man skal gi plass i parlamentet for ekstreme meninger, som ikke bør få den legitimiteten det gir å invitere til parlamentet. De som SV her valgte å ha møte med, er de samme som andre snek seg inn på Godlia kino for å ha møte med.

Så må jeg si at det eneste som har vært veldig positivt i denne debatten, er at statsråden har sagt at hun ikke vil motsette seg det hvis noen gjør det, for dette kommer til å skje. Det teologiske fakultet jobber nå sammen med Uppsala om å få det til. Jeg tror det er veldig stor motivasjon i veldig mange miljøer for å få dette til, og det er godt at vi i hvert fall ikke har en statsråd som ønsker å stoppe det, etter at det blir nedstemt i Stortinget i dag.

Og så skal jeg huske å ta opp forslaget mitt.

Presidenten: Da har representanten Trine Skei Grande tatt opp det forslaget hun refererte til.

Tord Lien (FrP) [11:03:37]: Inspirert av forrige taler har jeg lyst til å informere Stortinget om at jeg har vært kirketjener. Om jeg drikker og danser, tror jeg vi får kommet tilbake til ved en senere anledning.

Men det som fikk meg til å ta ordet, var representanten

Wickholm, som utfordrer de liberale partiene i Stortinget. Han snakker om at jeg har sagt at vi ønsker studier i islam ved Universitetet i Oslo – ja, selvfølgelig ønsker Fremskrittspartiet studier i islam ved Universitetet i Oslo. Jeg har sågar gått så langt som å si at det godt kan organiseres i et islamsk institutt. Men det vi diskuterer i dag, er jo ikke studier i islam. Det vi diskuterer i dag, er konfesjonell etablering, altså å pålegge Universitetet i Oslo å etablere et konfesjonelt studium med det mål å utdanne imamer. Det er det vi diskuterer, og det er det Fremskrittspartiet mener ikke er riktig. At staten går inn og tar et ansvar for studier i islam innen den vestlige akademiske tradisjon, er noe annet.

Så må jeg si at det stiller seg i et ganske annet lys: Det var mange som snakket om hvor mange muslimer det er i Norge. Noen sier 80 000, noen sier 90 000. 84 pst. av befolkningen er kristne og medlemmer av statskirken. Vi har en lang akademisk tradisjon i Norge for å utdanne kristne teologer, noe som har vært med på å forme norsk akademia. Og jeg blir litt bekymret når jeg ikke får noe klart svar fra de rød-grønne om hvorvidt dagens debatt indikerer at vi også skal sette den utfordringen i spill. Jeg noterer meg at Ingalill Olsen refererer til en grunnlovsparagraf, med fynd og klem, som jeg trodde at et samlet storting – et enstemmig storting – var enig om å fjerne i løpet av inneværende stortingsperiode. Det var også overraskende og nytt for meg. Jeg noterer meg at i løpet av debatten i media har bl.a. medlemmer av statsrådets parti sagt at man også må få en debatt om nettopp opprettholdelsen av kristen teologisk utdanning ved Universitetet i Oslo. Nå vet jeg at statsråden som er til stede her i dag, ikke har ansvaret for kirkeforliket, men i lys av representanten Ingalill Olsens innlegg må jeg også spørre om kirkeforliket i dag blir satt i spill. Jeg håper at noen av Arbeiderpartiets talsmenn på det feltet kan redegjøre for om kirkeforliket nå i dag har blitt satt i spill, eller om det var en feil fra Ingalill Olsen. Og så håper jeg at statsråden kan avklare om dagens debatt også setter kristen teologisk utdanning ved Universitetet i Oslo i spill.

Dagrun Eriksen (KrF) [11:06:44]: Det var representanten Skei Grandes første innlegg som gjorde at jeg ba om ordet. Normalt har jeg veldig respekt for henne, og jeg er veldig enig når representanten Skei Grande trekker sine konklusjoner. Men det var hennes kommentar om Kristelig Folkeparti og trosfrihet som gjorde at jeg hadde behov for å si noe i tillegg til det jeg har sagt før i dag. For det å si at å lage en utdanning for religiøse ledere som islamske miljøer selv ikke ønsker, skal være målestokken på om en er for trosfrihet, er en kortslutning, sett med mine øyne. Respekt for trosfrihet handler tvert om om det å la miljøene selv ta ansvar for hvordan man skal utdanne sine egne imamer, sine religiøse ledere. Det er helt grunnleggende. Derfor har Kristelig Folkeparti endt opp med et standpunkt om at for oss å pålegge Universitetet i Oslo å lage en utdanning som ikke har legitimitet i disse miljøene, er en overstyring, sett med våre øyne.

Så er nok jeg litt mer optimistisk og leser de innleggene jeg har hørt i dag, litt annerledes enn representanten Tord

Lien. Jeg har hørt mange representanter fra Arbeiderpartiet i dag holde så mange gode innlegg om respekt for religiøse ledere, respekt for at trossamfunn skal få lov til å utnevne sine egne ledere, at jeg allerede har notert dem i min almanakk – og de kommer til å bli sitert høylytt når Arbeiderpartiet kanskje av og til kan kjenne et behov for å begynne å styre ett av våre trossamfunn, slik som Den norske kirke. Jeg har valgt å overse det representanten Tord Lien refererte til, og har med glede hørt representantene Wickholm, Aasen og andre som har sagt at det skal trossamfunn selv få lov til å gjøre.

Truls Wickholm (A) [11:09:11]: Noen kommentarer først.

Representanten Lien stiller seg litt uforstående til at det går an å tvile på Fremskrittspartiets uttalelser, eller sammenhengen i politikken, over tid. Det var altså representanten Lien som var ute i Dagsavisen og foreslo et islamsk institutt, hvor han bl.a. sier: «Jeg tror også at Frp-erne har fått øynene opp for at det er bedre at religiøse ledere rekrutteres fra en norsk skole enn fra madrasskolene i Pakistan».

Jeg kan ikke forstå det på noen annen måte enn at Lien her mener at det skal være en skole som utdanner nettopp imamer og religiøse ledere, det samme forslaget som havnet på ellevepunkslisten til Per-Willy Amundsen om snikislamisering av Norge, som representanten Amundsen redegjorde for, i hvert fall på en nettutgave av VG, 24. februar 2009. Så jeg ble på en måte ikke satt helt ut, men en kan stille spørsmål ved verdensbildet til Fremskrittspartiet. Lien sier også i sitt første innlegg at flertallet av muslimer i Norge har «flyktet fra totalitære religiøse regimer». Nå har jeg brukt tiden på i hvert fall å sjekke med Wikipedia. En gruppe som antatt består av mange muslimer, er pakistanere, som er den mest tallrike minoritetsgruppen i Norge, etter polakker. Da er spørsmålet: Er det da det religiøse, totalitære regimet Pakistan representanten Lien sikter til, eller er det et annet? For meg blir det ikke klarere. Jeg ser også fram til den videre debatten.

Så har jeg også et spørsmål til representanten Eriksen, for hun sier at imamene har en påvirkning «som vi som nasjonal myndighet bare kan drømme om». Jeg ville tro at et medlem av utdanningskomiteen nettopp så på de verdiene som blir formidlet gjennom den norske fellesskolen, som dramatisk viktigere enn det som måtte bli formidlet av en religiøs leder. Jeg tror ikke at norske muslimer er av den typen som når de får en beskjed i moskeen, bare går ut og følger den, og ikke reflekterer noe videre over det.

Marianne Aasen (A) [11:12:26]: Noen kommentarer først til utfordringer Arbeiderpartiet har fått:

Kirkeforliket er ikke i spill. Jeg understreker at stat og kirke ikke skal skilles. Det Tord Lien sa, var at vi i dette landet går mot en situasjon hvor stat og kirke skal skilles. Det er ikke en del av kirkeforliket på den måten han uttrykte det.

Så vil jeg understreke at vi selvfølgelig har religionsfrihet. Det var det Ingalill Olsen pekte på i sitt innlegg

da hun refererte til Grunnloven, hvis det var det det var spørsmål om.

Så ønsker jeg å kommentere følgende i Trine Skei Grandes første innlegg: Det gis inntrykk av at de andre partiene i salen er mot islamstudier. Det har jeg opplevd slik at det er ingen her i salen som er imot det – og slike studier har vi. Jeg tror det er svært viktig at vi har det i en tid som vår, hvor islam er en mye større del av den vestlige verdens virkelighet, i motsetning til før. Det vi er imot, er å utdanne religiøse ledere i hvordan de skal forkynne. Vi er ikke imot det tredje alternativet, kurset som handler om hvordan det er å være religiøs leder i det norske samfunn, som er åpent for alle. Da er jeg inne på noe representanten Trine Skei Grande sa i sitt treminuttersinnlegg. Der ramset hun opp ulike retninger innenfor kristendommen og ulike tolkninger og måter å håndtere dem på. En del av de eksemplene som ble brukt, hører etter min mening faktisk ikke inn under statskirken. Det er nettopp det som er poenget: Selvfølgelig er det ulike typer prester i statskirken, og det er ulike menigheter i statskirken, men det er ikke slik at alle som er kristne, er med i statskirken.

Trine Skei Grande sier også at det ikke utdannes prester ved Universitet i Oslo. Det er et praktisk-teologisk seminar, som ligger under Fornyingsdepartementet, men de samordner undervisningen på Det teologiske fakultet. Du kan også ta det frittstående. Det betyr i realiteten at hvis man har studert teologi i den tiden som trengs, tar man det praktisk-teologiske seminaret på Universitetet i Oslo. Det skyldes jo den historikken vi har rundt statskirken. Studiet ble opprettet i 1848. Det da å si at vi ikke utdanner prester, men at vi skal utdanne imamer på Universitetet i Oslo, synes jeg blir en underlig sak når realiteten er at vi faktisk utdanner prester. Det vil trolig fortsette, men det har en historikk. Det å opprette egne studier for imamutdannelse er flertallet imot, men vi vil kanskje ha enda bedre studier i islam.

Presidenten: Representanten Trine Skei Grande har hatt ordet to ganger tidligere i debatten og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Trine Skei Grande (V) [11:15:45]: Komiteen har vel feilberegnet hvor mye taletid vi burde hatt.

Jeg synes kanskje komiteen burde ha hatt en studietur til Det teologiske fakultet, for her er det mange misforståelser om hva de egentlig driver på med.

Men jeg tenkte jeg skulle si litt om liberalismen kontra populismen. For liberalere er det f.eks. underlig at man skal ha regler for hvordan et bestemt kjønn skal være påkledd, og at det er regler som staten skal gi. For liberalere er det underlig at noens ytringsfrihet skal være grei, mens andres ikke skal være det. For liberalere er det underlig at man skal være for dødsstraff. For liberalere er det helt uforståelig at man skal tvangsflytte noen rundt omkring i en by på grunn av etnisitet, for at noen borettslag skal ha én av hver. Det er også veldig underlig å være for friskoler for kristne, men mot friskoler for muslimer.

Dette er et lite grunnkurs i liberalisme. Jeg mener at dagens stemmegivning føyer seg inn i rekken når det gjelder

Fremskrittspartiet, som gjør at de ikke har lov til å bruke det uttrykket om sin politikk. Det er et rent populistisk parti.

Presidenten: Representanten Tord Lien har også hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Tord Lien (FrP) [11:17:04]: Jeg kjenner at 1 minutt kan bli litt i underkant av det man egentlig skulle hatt. Men representanten Wickholm lytter for én gangs skyld til Tord Lien – det burde Truls Wickholm gjøre oftere, og få med seg resten av Arbeiderpartiet på det.

Men det er altså ikke slik at vi nok en gang diskuterer et islamsk institutt og studier i islam. Det er vi for. Det vi diskuterer, er hvorvidt man skal ha en statlig finansiert imamutdanning i Norge. Jeg tror jeg i mitt åpningsinnlegg redegjorde for at vi har hatt en debatt i partiet og falt ned på at det ikke er noen offentlig oppgave å ivareta.

Når det gjelder Wickholms referanse til hvor stor andel av norske muslimer som kommer fra totalitære regimer, er det vel av underordnet betydning om det er et flertall eller et betydelig mindretall som gjør det. Det er uansett et problem at vi mottar imamer i Norge som har støtte fra prestestyret i Iran, som ikke bare handler om religion, men i aller, aller høyeste grad også om politikk.

Presidenten: Representanten Dagrun Eriksen har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Dagrun Eriksen (KrF) [11:18:19]: Det gjelder vissiten fra representanten Wickholm, for jeg sa i mitt innlegg at tro og religiøse ledere har en større påvirkning på menneskers liv enn det nasjonale myndigheter kan drømme om. Sånn er det. Det er et faktum, og det er derfor mennesker over hele verden står opp mot regimer som forteller dem at deres tro faktisk ikke er lov, at det de står for, og det de tror på, ikke er slik som det skal være. Det er derfor vi i dag ser resultater av religiøs forfølgelse i mange samfunn. Det var også det som gjorde at jeg ikke trodde på min lærer da han i 4. klasse prøvde å fortelle meg at Gud ikke fantes. Presten hadde større innvirkning på mitt liv. Jeg trodde mer på ham da han sa at Gud fantes, enn på læreren min da han prøvde å fortelle noe annet.

Så det er nok sånn at tro og religiøse ledere i samspill har en innvirkning på menneskers liv som gjør at vi kan være kritiske til det som kommer fra andre.

Statsråd Tora Aasland [11:19:22]: Bare til beroligelse for representanten Tord Lien har jeg verken sagt eller ment noe som kan sette de eksisterende utdanningene innenfor vår egen religion på spill – selvsagt ikke. Vi har et forlik om det. Vi kan personlig ha våre meninger om hvordan dette fungerer både på Det teologiske fakultet og på Menighetsfakultetet, men slik er det, og det er ikke en del av denne debatten.

Jeg har forholdt meg til et forslag som lyder:

«Stortinget ber regjeringen ta initiativ til en felles-nordisk imamutdanning.»

Jeg oppfatter veldig sterkt at dette er et pålegg. Man ønsker å pålegge regjeringen at den igjen skal pålegge et universitet, eller flere, å iverksette en slik utdanning. Det er slik at uansett hvilke andre saker representanten Skei Grande prøver å sammenligne med der man kan ane at man har ønsket noe, og dermed anmodet om noe, er kurset om å være religiøs leder i Norge et etter- og videreutdanningskurs som riktignok er støttet av Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, men det er ikke pålagt.

Når det gjelder imamutdanning, har Universitetet i Oslo ennå ikke gitt uttrykk for, verken overfor meg eller noen andre, at de ønsker en imamutdanning. Så jeg forholder meg til det konkrete forslaget.

Jeg synes debatten er interessant. All ære til representantene som tar initiativet til en debatt om noe som er særdeles viktig, nemlig det å finne gode måter å bryte ned kulturelle og religiøse barrierer på, å finne gode måter for å forankre det også i det akademiske miljøet, og å finne gode veier der til kanskje å være med på å løse noen av de viktigste problemene vi har i verden, som nettopp handler om stridigheter mellom religioner og kulturer. Så jeg setter pris på debatten, og tar erfaringer fra den med i videre arbeid.

Presidenten: Representanten Truls Wickholm har også hatt ordet to ganger tidligere i debatten og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Truls Wickholm (A) [11:21:44]: Nå vet jeg ikke om vi på en måte kan basere hele videreutviklingen her på personlige erfaringer verken fra meg eller representanten Eriksen. Men jeg vil gjerne også fortelle at da presten fortalte meg at Gud fantes, var ikke jeg i tvil: Han finnes ikke. Så der har du den siden av saken.

Men jeg tror nok at det som er et viktig poeng, er at utviklingen og endringene i samfunnet ofte skjer i brytningen mellom religion og samfunn/politikk. Jeg tror ikke at religiøse leders påvirkning av samfunnet er så mye større enn politikken. Mitt poeng i mitt innlegg var nettopp at det er brytningen mellom dette, brytningen mellom det som man opplever ute i samfunnet, og det som man opplever inne i kirken, som vil være med og endre samfunnet i en bedre retning.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr 1. (Votering, se side 564)

Sak nr. 2 [11:22:41]

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om utbygging og finansiering av fv 469 Hidra fastlands-samband i Flekkefjord kommune i Vest-Agder (Innst. 44 S (2010–2011), jf. Prop. 158 S (2009–2010))

Presidenten: Etter ønske fra transport- og kommuni-

kasjonskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til statsråden.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil tre replikker med svar etter innlegget fra statsråden innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på takerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Freddy de Ruitter (A) [11:23:36] (ordfører for saken): Denne saken handler om utbygging og finansiering av fylkesvei 469 Hydra fastlandssamband, mer konkret en undersjøisk tunnel mellom Kvellandstrand og Bukstad i Flekkefjord kommune. Planlagt oppstart er våren 2011, med fullføring høsten 2013.

En samlet komité er glad for at en endelig får denne forbindelsen på plass, og vil berømme det arbeidet og den innsatsen som er blitt lagt ned både lokalt og regionalt over svært lang tid for å få til en landfast forbindelse til Hydra. Vi er helt sikre på at dette vil bidra til en positiv utvikling for lokalsamfunnet. Alle unntatt Fremskrittspartiet slutter seg også til den foreslåtte finansieringen av prosjektet.

Politikk handler om å ville. Denne saken er et veldig godt eksempel på nettopp det. I mer enn 40 år har det vært et brennende lokalt engasjement og et aktivt arbeid for å få Hydra landfast. Noen av dem som har vært med på det, sitter i dag på galleriet. Allerede i 1968 ble det satt ned en brokomité for en landfast forbindelse. Selv om det har tatt veldig lang tid, viser denne saken hvor viktig det er ikke å gi opp. Gratulerer med dagen til alle som har gjort dette mulig!

Til slutt vil jeg vise til det nye forslaget til vedtak som er omdelt i salen. Bakgrunnen for det er at det har vakt reaksjoner lokalt at man i proposisjonen skriver at den undersjøiske tunnelen skal gå «mellom Kvellandstrand og Bukkestad». Det er enighet om at stedsnavnet skal skrives Bukstad og ikke Bukkestad. For å sikre dette på best mulig måte foreslås det konkretisert i det nye forslaget til vedtak som er omdelt i salen, og som er ment å erstatte flertallsforslaget som ligger i innstillingen. Jeg vil med dette ta opp flertallsforslaget som er omdelt i salen.

Enda en gang er det grunn til å gratulere og takke alle som i årevis – for ikke å si flere tiår – har stått på for å sikre Hydra fastlandsforbindelse.

Presidenten: Representanten Freddy de Ruitter har tatt opp det flertallsforslaget han refererte til.

Det er viktig at tunnelen starter og lander på riktig sted.

Ingebjørg Godskesen (FrP) [11:26:27]: Hydra er den største øya i Vest-Agder og ligger i et av de aller flottesste kystområdene i hele landet. Allikevel finner vi ordet «Hydra» bare ett eneste sted i transport- og kommunikasjonskomiteens innstilling til Nasjonal transportplan, nemlig i Fremskrittspartiets merknader til den gjeldende transportkorridor.

I innstillingen til Nasjonal transportplan fremmet

Fremskrittspartiet også et veldig viktig forslag, nemlig å «endre retningslinjene for ferjeavløsningsprosjekter slik at staten heretter dekker samlede finansieringskostnader i inntil 50 år». Når man erstatter en ferge med vei eller tunnel, vil fergen faktisk bli fjernet for alltid, og ikke bare for de neste 15 årene.

Hva er konsekvensen av at man har en altfor kort periode med fergeavløsningsmidler? Jo, det viser seg at resultatet faktisk blir bompenger. I denne saken har regjeringen foreslått 99 mill. kr i bompenger. Tallet 99 minner meg forresten om butikker som selger f.eks. dagligvarer eller elektriske artikler til en slik pris. Den samlede bompengeregning ender imidlertid på 219 mill. kr. Hvorfor gjør den det? Jo, det er fordi bilstene i tillegg til de 99 mill. kr også skal dekke 81 mill. kr i rentekostnader og 39 mill. kr i innkrevningskostnader. Mindre enn annenhver krone som bilstene betaler, skal altså gå til denne veien. Fremskrittspartiet mener at dette er urimelig og noe folk flest stiller seg totalt uforstående til.

Fremskrittspartiet fremmer forslag om statlig fullfinansiering, i tråd med våre tanker om økt lengde på perioden med fergeavløsningsmidler.

Sørlandet er i vekst. Vi har et stort vekstpotensial, men infrastrukturinvesteringer er en forutsetning for ytterligere vekst og utvikling. Den nye motorveien mellom Kristiansand og Grimstad har allerede betydd mye for næringslivet i regionen. Man har i langt større grad, på grunn av godt samarbeid og god vei, fått et felles arbeidsmarked som gjør det mulig å trekke større bedrifter til Sørlandet. Et bevis på dette er at IKEA nettopp har bygd et varehus i Aust-Agder, tett opp til Vest-Agders grense.

Fremskrittspartiet ønsker, som kjent, sammenhengende firefelts motorvei hele veien fra Oslo til Kristiansand og videre til Stavanger. Den nye tunnelen til Hydra gjør at veksten som vil oppstå som følge av dette, vil nå helt ut til kysten. Vi ønsker altså ikke, som Høyre, at firefeltsveien skal stoppe i Mandal.

Jeg er veldig glad for at prosjektet kommer på plass, men skulle virkelig ønske at Stortinget stemte for Fremskrittspartiets forslag om å slippe bompengefinansiering på strekningen. Jeg tar opp vårt forslag slik det foreligger.

Presidenten: Representanten Ingebjørg Godskesen har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Peter Skovholt Gitmark (H) [11:29:26]: En lang kamp er kronet med seier. En stor dag har kommet for Hydram befolkning. Endelig er saken i mål. Nå gjenstår kun sjarmøretappen, selve byggeetappen, før dette står ferdig i 2013. En idyllisk øy kommer til å få sin fastlandsforbindelse. En stor, entusiastisk innbyggerskare får nå sin bevegelsesfrihet – endelig.

Det er på en dag som dette verdt å gå litt tilbake i historien og se på hva som har blitt gjort, for dette er, som saksordføreren sa, ikke en sak som har vært verken enkel eller kortvarig. I 1968 fikk vi den første kommunale komiteen som så på Hydra Landfast og ønsket å gjøre øya landfast. Da var spørsmålet som ble stilt, om det var umulig å gjøre noe med det fordi det var for

dyrt, fordi ferjen var gratis. Det vedtaket ble endret på 1990-tallet.

La meg bare henvise til den ene personen jeg ønsker å ta opp i mitt innlegg, nemlig Nils Olav Vågen. Hadde det ikke vært for Nils Olav Vågen, hadde vi aldri hatt denne debatten i Stortinget i dag. Er det én mann som skal ha Stortingets takk, Hydras befolknings takk, er det nettopp Nils Olav Vågen, som ble aktiv i prosjektet i 1996. Da jeg snakket med tidligere ordfører i Flekkefjord Sigmund Kroslid i går, sa han at det var så mange problemer på veien at de måtte gi Nils Olav en peptalk omtrent en gang i året, slik at han hadde driven til å gå videre.

Jeg kjenner til mange av de problemene som Nils Olav og hans kampvenner støtte på. I 1996 var det ikke tillatt å overføre tilskudd fra ferjebudsjettet til veibudsjettet. I 1997 fikk man muligheten til å bruke lokal kronerulling for å gjøre de første offisielle grunnundersøkelsene av en tunneltrasé. I 2001, da jeg kom på Stortinget, var dette en av de første sakene jeg ble engasjert i. La det være sagt: Anne Berit Andersen, som var representant for Vest-Agder og i samferdselskomiteen, gjorde en fenomenal jobb fram mot 2003 da Stortinget sa ja til alternativ bruk av ferjetilskudd. Deretter har flere ferjesamband blitt avløst av bro eller undersøisk tunnel med denne finansieringsmetoden.

For å ta et par av de andre prinsippvedtakene som har blitt tatt på veien for å komme i mål, hvor vi er i dag: Det var diskusjon om hvor lang en bompengerperiode kan være. Først var den 15 år, så ble den 20 år. Stortinget fattet et nytt vedtak hvor den ble endret fra 20 år til 25 år. Stortinget fattet i fjor et vedtak om at ferjeavløsningsmidler nå kan brukes inntil 25 år mot 15 år tidligere. Så det har vært en serie prinsippvedtak, til glede for alle de øysamfunn som lengter etter den bevegelsesfriheten man får ved bruk av tunnel eller bro. Her er det Hydras befolkning, med Nils Olav Vågen i spissen, som har kjempet dette igjennom, med iherdig hjelp fra en rekke tverrpolitiske representanter på Stortinget.

La meg bare avslutningsvis si at representanten Ingebjørg Godskesen fra Fremskrittspartiet tar feil når hun sier at Høyre ønsker å avslutte en firefeltsvei i Mandal. Det Høyre har vært entydig på, er at hvis vi hadde vunnet valget i 2009, hadde vi ønsket at veien skulle stå ferdig som fullverdig firefeltsvei fra Oslo til Mandal i løpet av gjeldende nasjonal transportplanperiode, altså 2019.

Per-Kristian Foss hadde her overtatt presidentplassen.

Alf Egil Holmelid (SV) [11:34:14]: Det er gledeleg å konstatere at denne saka no er på plass, og det er ei stor glede å konstatere at det er så brei politisk einigheit rundt ho. Det er sagt veldig mykje fornuftig allereie, så eg skal ikkje gjenta alt det som er sagt. Eg skal prøve å ta ei litt anna vinkling.

Det som er mi vinkling, er at når vi får den typen fastlandssamband som vi her får, lettar det levkåra for dei som har hatt ei vanskelegare tilknytning til samferdselsnettet enn andre har som ikkje har ferje, og som kan kome rett på samferdselsnettet. Denne forma for vegutløysing

som vi her får – og eg som kjem frå Vestlandet, er veldig kjent med at vegutløysing kan bety ganske mykje – gjer det lettare for folk å bu og leve på Hidra. Det er eit av mange element som vi må ta fatt i for å unngå den avfolkinga av distrikta som vi opplever i veldig stor grad.

Vi som held på med å jobbe med ei landbruksmelding i næringskomiteen akkurat for tida, ser kor viktig det er å bruke ulike verkemiddel for å ta vare på levande bygder. Også det å ha ein samferdselspolitikk som legg vekt på distrikta og ikkje berre dei store hovudårene, at ein også tek med dei som bur utanfor dei store hovudårene, er eit veldig viktig politisk grep for å bidra til at vi kan ha levande bygder.

Så er det også veldig positivt å kunne vere med på å slutføre ei sak, som mange har vore inne på tidlegare, som har skapt eit stort engasjement, og som har hatt mange talsmenn opp gjennom tidene i lokalsamfunnet. Eg vil berre gratulere dei som får gleda av å vere med på dette. Så vil eg som tidlegare talarar takke alle dei som har jobba med dette lokalt. Eg synest det er gledeleg at ei sak som har hatt så brei støtte og skapt eit så sterkt lokalt engasjement, no får si avslutning, slik at arbeidet kan kome i gang.

Presidenten: Presidenten er sikker på at også Stortinget ser frem til at landbruksmeldingen blir oversendt Stortinget.

Geir Pollestad (Sp) [11:36:26]: Dette er en stor dag for folket på Hidra, i Flekkefjord og i Vest-Agder.

Når en diskuterer veipolitikk, og særlig i media, liker opposisjonen å framføre sin endeløse klagesang over norsk veipolitikk. Det er særlig i Aftenposten jeg opplever at veipolitikken blir målt i antall kilometer ny firefelts motorvei. Heldigvis er det mange partier jeg opplever som mer resultatorienterte i denne sal enn det en er i media. I så måte er innlegget fra representanten Skovholt Gitmark et utmerket eksempel på det.

Veibyggning i Norge må ta utgangspunkt i den norske geografien og ønsket om å sikre bosetting og verdiskaping i hele landet. Derfor bygges prosjekter som fastlandforbindelse for Hidra, og rekken av prosjekter av denne typen kan gjøres lang. Et annet eksempel er suksessprosjektet Finnfast. Her sikrer en bl.a. at øya Talgje i Finnøy kommune får fastlandsforbindelse. Talgje har i dag 170 innbyggere. Dette er en samferdselspolitikk som viser at vi har en rød-grønn regjering der Senterpartiet er med og legger rammene for veipolitikken. Veipolitikk er som sagt mer enn antall felt på motorveien. Veipolitikk skal bidra til å gjøre landet mindre, og det gjør det prosjektet vi behandler i dag.

Hidra fastlandssamband er også et eksempel som viser at Forvaltningsreformen og overføring av store deler av veinettet til fylkeskommunen ikke betyr stans i veibyggningen, men en ny giv for norsk veipolitikk. Så kan en jo spørre seg hvorfor Stortinget skal behandle et prosjekt der innbyggerne og fylkeskommunen bygger vei uten statlige penger. Jeg skal begrense meg til å si at det er et godt spørsmål.

I Vest-Agder jobbes det også med å planlegge fram-

tidens E39 gjennom fylket gjennom en såkalt konseptvalgutredning. Alle som kjenner strekningen, vet at det er behov for utbedringer for å bedre framkommeligheten og for å få ned ulykkestallene. Jeg er svært glad for at samferdselsministeren har satt i gang dette arbeidet, men jeg vil også peke på at når en får på plass denne type overordnet planlegging, som fungerer godt, må en gå vidare og se om en kan effektivisere og redusere øvrig planlegging og byråkratiske krumpspring i veipolitikken.

Jeg tror de aller fleste er enig i at vi bruker for lang tid på å få fram veiprosjekter i Norge. 40 år er nevnt i denne saken. Det er jo ikke planlegging utelukkende, men et godt eksempel.

Også i saken om Hidra fastlandssamband bruker Fremskrittspartiet store ord. Jeg vil peke på at den dagen Fremskrittspartiet eventuelt skulle komme i maktposisjon, må også de forholde seg til de reelle økonomiske realitetene og de økonomiske rammene. Jeg har ingen tro på at Hidra fastlandssamband ville ha blitt prioritert av Fremskrittspartiet om partiet hadde vært nødt til å bevege seg ut av sin drømmeverden uten bompenger og med ubegrensede statlige midler. Dersom Fremskrittspartiet måtte sitte i den virkelige verden og prioritere knallhardt, er jeg redd motorveiene ville vunnet fram, og at befolkningen på Hidra måtte belage seg på 40 nye år på ferja.

Hidra fastlandssamband blir realisert på grunn av lokalt engasjement, en pragmatisk regjering og et pragmatisk stortingsflertall som er villig til å bruke bompenger.

Knut Arild Hareide (KrF) [11:40:07] (leiar i komiteen): Saksordføraren brukte orda «gratulerer med dagen». Da synest eg det er veldig passande av Stortinget nettopp å behandle denne saka på 62-årsdagen til statsråden, som har ei betydeleg ære for denne saka.

Til liks med ein del av dei andre talarane har òg eg lyst til å framheve dei eldsjelene som har stått i front for dette prosjektet. Nils Olav Vågen har blitt nemnd. Eg hadde sjølv gleda av å følgje han og få sjå dette prosjektet på nært hald, med dei moglegheitene det gir.

Men eg har òg lyst til å trekkje fram ei viktig prinsipiell tenking. Det er korleis me no skal organisere vegprosjekta framover, bl.a. bompengeprojekt. Det er nettopp viktig at den typen eldsjeler blir tekne med når Vegdirektoratet no skal ha ei ny omorganisering, at den typen krefter får lov til å bli med og styre prosjekta vidare, slik at me ikkje får ei byråkratisering av organiseringa av prosjekta framover. Dersom me ikkje hadde hatt den typen eldsjeler som har stått i front for veldig mange vegprosjekt, hadde dei aldri kome fram. Det må statsråden ta med seg når ho går i gang med å sjå på ei ny organisering, korleis bompengeprojekta skal vere organiserte framover.

I avisa Agder skriv dei i dag:

«I dag sier Stortinget ja».

«I løpet av dagen skal Stortinget i plenum ta stilling til bompengefinansieringen av Hidra Landfast. Saken går igjennom – mot stemmene til Frp.»

Det viser jo at ein òg på lokalplanet avslører Framstegspartiet, der kampen mot bompengar blir viktigare enn kampen for dei gode prosjekta.

Eg har sjølv vakse opp og fått eit fastlandssamband og sett betydninga av det – òg med bompengefinansiering – og har opplevd kor viktige desse prosjekta har vore for dei lokale kreftene. Eg vil faktisk bruke orda og seie at med glede har ein betalt bompengane, fordi ein har sett verdien av prosjekta som er kome på plass.

Når ein får eit fastlandssamband, blir det ikkje slik at siste moglegheit til å ta ferja heim ein laurdag kveld er ti over sju – og ti over sju ein laurdagskveld har ikkje festen heilt teke av, dersom ein da må ta turen tilbake til øya si. Den same moglegheita vil det no bli for Hidra. Derfor er dette ein stor dag, og derfor er eg villig til å bruke bompengar som eit verkemiddel her. Så ser eg at òg Framstegspartiet er einig i at dette er eit godt prosjekt, men det blir litt halvvegs når ein ikkje er med på finansieringa.

Presidenten: Presidenten regner med at representanten henviste til kl. 19.10.

Borghild Tenden (V) [11:43:48]: Jeg ønsker bare kort å føye meg inn i rekken av dem som synes at dette er en gledelig dag og en god sak.

Mange ildsjeler er nevnt her i dag, og det er viktig. Vi vet hvor viktig lokalt engasjement er, som også Hareide presiserte i sted.

Jeg vet også at den nåværende ordføreren i Flekkefjord vil se tilbake på et positivt vedtak her i dag som en stor og viktig seier etter mange års systematisk arbeid.

Denne saken har hatt topp prioritet på Hidra og i hele Flekkefjord. Sambandet vil legge bedre til rette for bosetting og arbeidspendling, utvikling av reiselivstjenester og fritidsaktiviteter.

Med nytt fastlandssamband blir reisetiden kraftig nedkortet, og det blir også mulig å ferdes hele døgnet – som jeg har skjønnet var veldig viktig for representanten Hareide. Det er ventet vekst både i arbeidspendling og i fritidsreiser. Det ligger også store planer for ytterligere utbygging av fritidsboliger. Dette er en gledens dag, da arbeidet for å få dette til nå er slutført.

Statsråd Magnhild Meltveit Kleppa [11:45:23]: Da-toen i dag, den 12. november 2010, vil stå som ein historisk dag for Hidra. Tolv-elleve-ti – det høyrest ut som ei nedteljing. Det er det. I denne samanhengen er det altså nedteljing for realisering av fastlandssamband i 2013.

Eg vil òg gjerne seia gratulerer med dagen til Hidra-folk og til alle reisande til og frå Hidra. Nok eit fastlandssamband vil erstatta eit ferjesamband. Dette er eit prosjekt som vil gje redusert tidsbruk for arbeids- og fritidsreiser mellom Hidra og fastlandet. Det vil leggja tilhøva betre til rette for både busetjing og meir arbeidspendling og utvikling av reiselivstjenester og fritidsaktivitetar.

Prosjektet omfattar bygging av om lag 3,5 km ny tofelts veg, med vegbreidd 8,5 meter og inkluderer ein undersjøisk tunnel på 3,2 km. Tunnelen har maksimal stigning på 10 pst. og er på det meste 125 meter under havnivå. Anleggsstart er altså planlagt til våren og fullføring til hausten 2013.

Fastlandssambandet erstattar ei ferjestrekning med ei

overfartstid på 5 minutt. Dei som reknar på slikt, vil seia at bortfall av vente- og ombordstigningstid vil forkorta reisetida frå om lag 20 minutt til under 5 minutt, og det blir mogleg å ferdest heile døgnet. Eg trur det er det siste, det ikkje lenger å la ferjerutene styra tida, som er det som betyr aller mest.

Det er om lag 330 køyretøy som passerer her i døgnet, der arbeids- og fritidsreiser mellom Hidra og Flekkefjord utgjør hovuddelen. Tunge køyretøy utgjør om lag 5 pst. av den trafikken. Bättre kommunikasjon og nærleiken til Flekkefjord sentrum gjer at det kan ventast ein auke i arbeidspendinga etter at fastlandssambandet er bygd. Hidra er ei nydeleg øy med flotte omgjevnader som fleire enn øybuvarane ynskjer å nytta seg av. Difor ventar dei òg ein auke i fritidsreisande til og frå øya.

Det er eit prosjekt som er kostnadsrekna til 345 mill. kr omrekna til 2010-prisnivå. Prosjektet vil bli finansiert med forskottering av fylkeskommunale tilskot til ferjesambandet, dvs. alternativ bruk av ferjetilskot, ordinære fylkeskommunale midlar, bompengar og lokale tilskot. Det er ei utbygging som er samfunnsøkonomisk lønnsam. Netto nytte for prosjektet er rekna til 97 mill. kr, med netto nytte over totale kostnader på 0,9.

For brukarane inneber bygginga av fastlandssambandet ei tidsavgrensa betaling av bompengar framfor å betale ferjebillett så lenge sambandet blir halde oppe. Det er lagt til grunn bompengeneinnkrevjing i om lag 19 år, frå hausten 2013 til 2032.

Dersom vi samanliknar bompengesatsane med ferjetaksten, er ferjetaksten i dag 152 kr per personbil med ein vaksen passasjer for ei tur-retur-reise, før rabatt. I fastlandssambandet er det føresett ein takst for tur-retur-reise på 220 kr for lette køyretøy og 440 kr for tunge køyretøy. Det er rekna med at om lag 80 pst. av trafikken vil vera abonnentar med 50 pst. rabatt, noko som gjev ei gjennomsnittleg betaling per passering på om lag 154 kr.

Det er lagt opp til at bompengane skal dekkja 99 mill. kr av investeringskostnadene, og så kjem i tillegg bompengar til dekking av finansierings- og innkrevjingskostnader og drift av bompengeselskapet.

Det er altså eit viktig samfunnsøkonomisk lønnsamt prosjekt, som vil betra kommunikasjonen, som vil styrkja busetjinga på Hidra, som vil opna for auka næringsverksmd og turisme. Det er eit prosjekt som er viktig for lokalsamfunnet Hidra. Det store lokale engasjementet, og viljen til å bidra med lokale midlar og bompengar er eit bevis på det. Ein har arbeidd målretta gjennom lang tid for å få realisert dette prosjektet, og eg er glad for at fleirtalet i komiteen støttar denne utbygginga, støttar den finansieringa som ligg til grunn, ei finansiering som ikkje er ei finansiering tredd nedover av storting og regjering, men som er ei oppfølging av lokale vedtak.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Arne Sortevik (FrP) [11:50:45]: Da må jeg få lov å begynne med å gratulere statsråden med dagen. Jeg kan dessverre ikke gratulere med bompengene.

Det er slik at den fergen som nå erstattes av et fast

samband, har vært riksveiferge. Det er slik at statens midler til den fergen følger, etter Forvaltningsreformen, med over til det fylket hvor fergen nå ligger. Om fergen hadde fortsatt å gå i 19–30–45 år, ja, faktisk til evig tid, ville staten direkte eller indirekte gitt finansieringsbidrag. Når fastlandssambandet bygges, trekker staten seg ut.

Etter hvor mange år trekker staten seg ut, er mitt ene spørsmål, og hvem sparer på at staten trekker seg ut og ikke lenger gir bidrag til drift av en ferge?

Statsråd Magnhild Meltveit Kleppa [11:51:35]: Det som har skjedd i denne saka, er altså ei oppfølging av lokale vedtak. Det var for oss absolutt den enklaste og raskaste måten å få realisert dette prosjektet på no.

Det er lokalt og regionalt ein har føreslått desse 19 åra med bompengeneinnsats, og andre vilkår, andre lokale vedtak går fram av proposisjonen.

Så må eg seia at når eg høyrer på Framstegspartiet, kjem eg på ei naboente som fekk til svar på mange av sine spørsmål frå foreldra – det er eit prinsipp! Eg skulle ynskt at òg Framstegspartiet no innsåg at av og til må ein fråvika prinsippa sine for å få realisert gode, lokale ynske.

Knut Arild Hareide (KrF) [11:52:49]: Det har med all tydelegheit kome fram i dag at dette prosjektet ikkje er bore fram av byråkratane i Oslo, men av lokale eldsjeler. Derfor synest eg det er veldig relevant, når vi no står føre ei omorganisering av ein del av våre vegprosjekt, korleis dei skal vere styreorganiserte.

Vil statsråden vareta nettopp at dei som er med, som er desse eldsjelene, får incentiv til å vere eldsjeler framover, til å kome med idéar om dei nye prosjekta når ho no går i gang med å sjå på korleis denne sektoren skal organiserast?

Statsråd Magnhild Meltveit Kleppa [11:53:30]: Det vi betaler når det gjeld bompengeselskap, er heilt rett, som representanten Hareide her tek opp. Vi ser på ei omorganisering, og vi ser på ei forenkling når det gjeld dei mange millionane som i dag går til drift. Dei har riktignok vorte reduserte noko på sikt. Han reiser – det er eg einig i – eit relevant spørsmål. Eg merka meg at han òg tok opp dette i innlegget sitt.

No har desse ulike eldsjelene det til felles at dei har vore engasjerte i eitt og eitt prosjekt om gongen. Men eg skal ta med meg det som han her nemner, for ein ting er sikkert òg når det gjeld drift av bompengeselskap: Det er viktig å spela på lag med det lokale og regionale engasjementet.

Bård Hoksrud (FrP) [11:54:49]: Statsministeren har i denne sal sagt at det å bygge vei på avbetaling er en dyr måte å finansiere vei på. Det var i forbindelse med OPS-prosjekt og ønsket om flere OPS-prosjekter.

Jeg har lyst til å utfordre statsråden på om hun ikke mener at det å bruke bompenger virkelig er en dyr måte å bygge vei på, når over halvparten av det man skal kreve inn, skal gå til å betale renter eller til å betale administrasjonskostnader. Nesten halvparten av det man skal ta inn, skal man altså bruke til å betale for å administrere ordningen. Det må da være enormt dyrt. Jeg synes det er en gle-

dens dag for dem som får fastlandsforbindelse, men det blir ikke noen gledens dag når man får regningen og skal begynne å betale for dette.

Jeg har lyst til å utfordre statsråden: Er ikke dette en veldig dyr måte å bygge vei på, og burde man ikke gå inn med statlige midler?

Statsråd Magnhild Meltveit Kleppa [11:55:52]: Både statsministeren og eg er heile tida opptekne av korleis vi kan få både meir veg og meir bane for pengane. Vi har ein ambisiøs transportplan, Nasjonal transportplan, å halda oss til, med 322 statlege milliardar over ti år – 100 fleire enn i førre perioden – og så kjem bompengane i tillegg. Kvifor alle desse bompengane? Det er jo fordi det er ei rekkje lokale og regionale initiativ som kjem opp og fram, nettopp for å få på plass endå fleire prosjekt enn dei som frå før ligg inne i ein ambisiøs Nasjonal transportplan. Då synest eg faktisk at valet er veldig enkelt. Skal vi støtta dei som vil betala bompengar for å få sitt etterlengta vegprosjekt tidlegare? Eller skal vi stå på våre prinsipp og skuva moglegheitene for fastlandssamband både på Hidra og andre stader ut i tid?

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Dagrun Eriksen (KrF) [11:57:16]: På noen av innleggene her i dag har det nesten hørt ut som om vi skal slippe fanger fri, men jeg tror at alle de som har vært på Hidra, vet at det å oppholde seg der ikke føles som noe fangenskap. Det er en flott øy, og friheten er stort til stede. Men det er muligheten til å kunne bo og være i tilknytning til samfunnet rundt som har vært viktig.

Det er en lang historie som i dag får en lykkelig slutt. Jeg skal ikke ta med hele historien, men jeg har lyst til å ta med noen flere glimt enn det som har kommet fram i debatten.

Etter at brokomiteen ble satt ned i 1968, har det skjedd mange ting. Den første bilferja kom i 1972. Da var jeg ett år gammel. Ferja kostet 1,7 mill. kr og tok elleve biler med seg hver gang. I 1987 engasjerte en ny gruppe seg for å få til en fastlandsforbindelse. Det var Hidra Fotballklubb som engasjerte seg i saken. De foretok en undersøkelse blant Hydras innbyggere og kunne konstatere at 97,5 pst. av innbyggerne på Hidra ville ha fastlandsforbindelse.

Så ble den første bilferja erstattet av ferja «Flekkerøy II». Den kom i 1988. Nå kunne ferja ta 14 biler med seg, og man måtte øke mannskapet fra tre til fire om bord på ferja.

I 1990 kom ferja «Hidrasund II» – egentlig en 28 bilers ferje, men på grunn av alle kravene til hvordan man måtte stue, ble antall biler redusert til 23.

Parallelt med denne ferjeutviklingen ble det jobbet iherdig for å få slutt på ferjer og få til en fastlandsforbindelse. Mellom 600 og 800 mennesker bodde ute på Hidra, der de jobbet med fisk, oppdrett eller annen næringsvirksomhet eller hadde jobber på fastlandet som de hadde holdt fast på. I dag krones iherdig innsats og jobbing med seier.

Stortinget kan langt fra ta hele æren for det som ligger foran oss her i dag, for det blir fortsatt en betydelig egenfinansiering, og uten den store lokale betalingsviljen tror jeg ikke at vi hadde stått her i dag.

Det er grunn til å gratulere statsråden med dagen, men også for den jobben som hun har gjort for å få denne saken fram her i dag. Jeg har også lyst til å takke komitéleder Knut Arild Hareide for den innsatsen han har satt inn for å få saken på plass her i dag, men ikke minst en takk til alle de tålmodige sørlendingene som enten sitter her på galleriet, eller som følger oss på nett-TV via hjemmesidene til Hidra Landfast, for den jobben som er gjort for å få dette på plass. Tålmodige sørlendinger får endelig se resultater.

La meg avslutte innlegget med å si: E39, rv. 9, E18 – og vi venter fortsatt på sovevogner som Stortinget har lovet oss.

Arne Sortevik (FrP) [12:00:25]: Dette er et gledelig prosjekt, la meg slå fast det. Vi er gjerne med og gleder oss over at et viktig prosjekt endelig kommer på plass. Det skulle ha vært på plass for lenge siden.

Finansieringen er bedrøvelig, den er ekstra dyr, og den er etter vårt syn helt unødvendig. Jeg har lyst til å minne om at det ikke er lenger siden enn i går at regjeringen klar- te å finne en milliard ekstra, så det er penger å finne hvis man i det hele tatt er villig til og ivrig etter å lete.

Fremskrittspartiet er for det Senterpartiet tidligere var for, men ga opp i forrige periode, nemlig gratis ferger. Fremskrittspartiet mener at fergen er en del av veien. Fremskrittspartiet har midler til å fjerne fergebetaling både i Fremskrittspartiets alternative nasjonale transportplan for 2010–2019 og i Fremskrittspartiets budsjettfor- slag for 2010 og for 2011. Basert på dette synet mener vi at bompenger i fergeavløsningsprosjekter er unødvendig, at det er urimelig, at det er staten som skal betale, og at det ikke er bilistene som skal betale gjennom bompenger. Der- som vi skal bruke prinsippet med innsparte fergetilskudd, mener Fremskrittspartiet at staten i alle fall bør bidra med innsparte midler i inntil 50 år og dekke forskutteringen.

Nå er det slik at regjeringen selv legger opp til 30 år i Nasjonal transportplan. Så da, med replikk til statsrå- den som snakker om prinsipper, er man altså villig med på å fravike prinsippet hvis det går statens vei. Her kunne staten spare på å slippe med tilskudd i elleve år, og det er jo hyggelig, men regningen for bilistene blir altså for- midabel – ikke bare dyr, men den blir formidabelt dyr. Det er snakk om et finansieringstillegg dobbelt opp, det er altså 200 pst. i finansieringstilskudd. Det synes Frem- skrittspartiet er både unødvendig, uanstendig og faktisk bedrøvelig.

Om det hos denne presidenten er tillatt å bruke som et parlamentarisk uttrykk «politisk utpressing» om det stadig å henvise til lokale initiativ, gjør jeg gjerne det.

Til slutt vil jeg si når representanten Hareide bruker ut- trykket avslørende i forbindelse med denne saken, at det denne saken – som andre saker – avslører, er at man snak- ker i store bokstaver om fordeler og gleden ved å få pro- sjektene, man snakker minst mulig om finansieringen når det er bompengefinansierte prosjekter. Det er det dess-

verre altfor mange av. Det vil også komme langt flere, og felles for disse er at bompengeregningen stadig øker, og staten betaler mindre. Det er prinsippet for den rød-grønne regjeringen: La bilistene betale ekstraregninger for infrastruktur.

Jan-Henrik Fredriksen (FrP) [12:03:42]: Det er slik at det må være lov til å svare for seg i politikken verden når man får angrep fra Geir Pollestad, som uttrykker at hadde det vært opp til Fremskrittspartiets politikk, måtte befolkningen selv ha betalt for tunnelen, og ikke minst i forhold til uttalelser fra lederen av komiteen, Hareide. Men det er aldri så galt at det ikke er godt for noe, for når Hareide som leder av transport- og kommunikasjonskomiteen uttaler at han nå har sett betydningen av vei, er jo det et skritt i riktig retning.

Vi har en evig diskusjon om hvordan vi skal finansiere veiutbygging. Hvis man ønsker å gå inn og se på de økonomiske, dynamiske effekter av Fremskrittspartiets politikk, ser man at vi faktisk setter av et fond på 300 mrd. kr. Av dette kan man altså rentefinansiere nesten dobbelt så mye utbygging som det man gjør i dag. Om man velger at det fondet skal stå der i ti år, eller i 20 år, er det faktisk slik at når vi har fått på plass en effektiv samferdselsstruktur i Norge, er pengene i behold. De er ikke brukt opp. Det er det en del som ikke forstår. Det er nesten slik at for Fremskrittspartiet, som jo en gang ble stiftet for sterk nedsettelse av skatter, avgifter og offentlige inngrep, er dette en like viktig sak som kristendommen er for Kristelig Folkeparti og som bøndene er for Senterpartiet. Det er faktisk noen ting som må være prinsipielle.

Presidenten: Ja vel.

Bård Hoksrud (FrP) [12:06:00]: Det kunne et øyeblikk virke som om presidenten ble litt satt ut av bønnerop, bønder og andre ting!

Jeg er veldig enig med alle dem som har vært her og skrytt av at nå kommer prosjektet på plass. Selvfølgelig er det det lokale initiativet her som har gjort at dette er på plass. Det er alle glad for, men jeg er overbevist om at de som sitter på galleriet, og som har kjempet for denne saken, er helt enig i at dette burde egentlig staten ha betalt hvis man skulle ha fulgt det opp.

Så til Senterpartiet, som sier at vi må være mer resultatorientert: Vi er like resultatorientert i Fremskrittspartiet som det de er i Senterpartiet. Vi er faktisk mer resultatorientert, fordi vi vil mer. Noen forsøker hele tiden i denne salen og andre steder å fremstille det som at noen har noen penger som andre ikke har. Vi har akkurat de samme pengene, men spørsmålet er hvordan vi skal bruke de samme pengene. Da handler det om vi skal putte dem inn i utenlandske aksjeselskaper, eller om vi skal putte dem inn i realverdier i Norge. Asfalt er god realverdi, og det gir faktisk masse økonomiske effekter tilbake samfunnet. Det er det det handler om, og vi sier at vi ønsker å prioritere å bruke penger på infrastruktur og bygge landet vårt med god infrastruktur.

Noen prøvde seg på at vi snakker i store ord, og at vi

må forholde oss til den virkelige verden. Ja, vi forholder oss til den virkelige verden, og vi forholder oss til hvordan vi ønsker å bruke de økonomiske ressursene samfunnet har til rådighet – eller hvordan man ikke skal bruke dem. Jeg synes jo det er litt spesielt at i går manglet regjeringen 1 mrd. kr til eldreomsorg, i dag har de fått 1 mrd. kr til eldreomsorg. Så det er jo sånn at hvis det bare er politisk vilje, klarer man faktisk å finne penger. Det handler om: Er det politisk vilje, eller er det ikke politisk vilje? Og dessverre er den politiske viljen borte når det gjelder det ansvaret staten har til å finansiere infrastrukturutbygging i dette landet her.

Hareide var glad for at han kunne få lov til å betale bompenger da han var liten – jeg tror kanskje ikke det var Hareide som betalte bompengene, det var vel foreldrene til Hareide. Men bare for å ta med det: I 2001 var bilavgiftene 37 mrd. kr, og det var 2,6 mrd. kr i bompenger. I dag er altså bilavgiftene et sted mellom 50 og 60 mrd. kr og bompengene over 7 mrd. kr. Så det har skjedd noe her også som det er viktig å ha med seg når man skryter av at man synes det er greit med bompenger.

Man sier at dette er lokalpolitiske initiativ, noe statsråden hele tiden prøver å fremheve og også politikere fra de rød-grønne og andre partier. Det er ikke lokalpolitiske initiativ. Når jeg er ute og prater med lokalpolitikere, sier de at dette er statlig utpressing, vi har ikke noe annet valg, vi må være med på dette hvis vi skal få vei. Jeg synes også det er ganske herlig når jeg hører om dette fantastiske lokalpolitiske engasjementet og viljen til å gjøre dette når man altså ikke tør å spørre innbyggerne om de vil ha bompenger eller ikke. Vi har sagt at vi ønsker folkeavstemning, og fremmer forslag om folkeavstemning, men det blir nedstemt av de partiene som sier at dette er lokalpolitiske initiativ. Det er ikke lokalpolitiske initiativ, det er statlig utpressing.

Presidenten: Presidenten vil bare minne om at vi får debatter senere i Stortinget om budsjettet for 2011 og nysalderingen av budsjettet for inneværende år.

Geir Pollestad (Sp) [12:09:28]: Jeg skal ta den oppfordringen og gå tilbake til budsjettet for 2010. Da det ble lagt fram, gjorde Fremskrittspartiet et stort poeng av sitt ansvarlige budsjett. Samtidig fjernet de bompengene. Men det hadde de ikke penger til å gjøre i sitt alternative budsjett. Det gjorde de i nysalderingen for budsjettet i 2009. Så at Fremskrittspartiet har et behov for å vri og vende på pengene, ja det tror jeg er hevet over enhver tvil. Innenfor en ansvarlig økonomisk ramme må vi prioritere midlene, og det er da jeg tviler sånn på at Fremskrittspartiet vil våge å sette viktige rassikringsprosjekt og viktige distriktspolitiske prosjekt høyt nok i kampen mot motorveier ut av de store byene våre.

Så må jeg gi litt ros til Fremskrittspartiet fordi de, i motsetning til Høyre og i likhet med Senterpartiet, har en mer nøktern tilnærming til OPS. Vi kan se positive sider ved OPS, men vi tror ikke det gjør at vi får noen gratis penger. I så måte har Fremskrittspartiet en god tilnærming til den saken.

Jeg vil bare kommentere dette med ferjeavløsningsmidlene. Etter min oppfatning var det sann at da veiene ble overført til fylkeskommunene, ble ferjemidlene holdt utenfor den fordelingsnøkkelen som lå der. Og det vil i prinsippet si at Vest-Agder fylkeskommune og andre fylkeskommuner beholder sine ferjeavløsningsmidler i utgangspunktet til evig tid, og at de også kan gå høyere opp på antall år med ferjeavløsningsmidler.

Statsråd Magnhild Meltveit Kleppa [12:11:46]: Lat meg aller fyrst takka komiteen for rask framdrift og konstruktivt samarbeid i denne saka, slik at vi no i dag, den 12. november 2010, for alvor kan begynna å telja ned til fastlandssamband.

Så er eg òg glad for at komiteen korrigerer når det er feil namn ute og går. Eg har registrert at det vart gjort eit vedtak om ei namneendring. Det skal eg følgja opp vidare.

Så vil eg òg vera meir presis på representanten Sortevik sitt spørsmål. Han spurde: Når trekkjer staten seg ut når det gjeld ferjeavløsningsmidlar? Der kan eg bekrefte Geir Pollestad sin versjon.

Til slutt: Dette vart jo òg ein diskusjon om prinsipp. Denne naboenta tykte at ho så ofte fekk av sine foreldre til svar at det er eit prinsipp i staden for at dei gjekk inn i kva spørsmålet verkeleg gjaldt, at ho slo fast for sin del: Når eg blir vaksen, skal eg ikkje ha eit einaste prinsipp! Eg er ikkje der. Men eg tykkjer faktisk at det er grunn til å undra seg over at det er prinsippa her som til dei grader blir sette opp imot det som faktisk er dei reelle vala i fleire vegprosjekt enn fastlandssamband til Hidra.

Då kan vi slå fast at det er ulik grad av glede i dag, men det er brukt eit slikt uttrykk eigentleg frå alle partia her. Eg trur dei som har grunn til den største gleden, og som òg viser det mest, er dei lokalt som har arbeidd for det prosjektet som i dag blir vedteke.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2. (Votering, se side 564)

Sak nr. 3 [12:14:18]

Interpellasjon fra representanten Bjørn Lødemel til landbruks- og matministeren:

«Landbruket er ei viktig distriktsnæring som sysselset mange, og som skapar betydelege ringverknader for anna næringsliv. Kvart år ser vi at mange gardsbruk blir lagde ned og bruk blir fråflytta og ståande tome. Særleg gjeld dette ute i distrikta. Småkraft er peika på som ei viktig inntektskjelde for landbruket. Dessverre har regjeringa øydelagt inntektsgrunnlaget for over 150 småkraftverk ved å bryte lovnadane om grønne sertifikat. Det råkar mange bønder, og tapet er rekna til 1,2 milliardar kronar. Dette er svært alvorleg for dei det gjeld. Høgre ønskjer å styrke inntektsgrunnlaget i jordbruket ved blant anna å styrke inntektsgrunnlaget frå småkraft. Fjerning av grunnrenteskatten på kraftverk opp til 10 MW er eit døme på det. Høgre ønskjer å leggje til rette for ei levedyktig landbruks-

næring med sjølvråderett over eigedomen og fridom som vanlege næringsdrivande.

Støttar statsråden ei slik prioritering?»

Bjørn Lødemel (H) [12:16:02]: Når vi ser på den historiske utviklinga i landbruket, syner den ei ganske bratt linje nedover når det gjeld både tal på bruk og tal på sysselsette i landbruket. Det er verdt å merke seg at etter fem år med raud-grønt styre, og med Senterpartiet i førarsetet, er det inga betring i denne utviklinga – tvert imot. Kvart år ser vi at mange gardsbruk blir lagde ned, og bruk blir fråflytta og ståande tomme. Særleg gjeld dette ute i distrikta.

Over halvparten av landbrukseigedomane har mellom fem og 50 dekar jordbruksareal, og i 2009 var nesten kvar tredje av disse eigedomane fråflytta. Same år var talet på bønder, eller jordbruksbedrifter, nede i 47 900.

Det er ca. 128 000 konsesjonspliktige landbrukseigedomar i Noreg, og då reknar ein ikkje med andre nullgrense-eigedomar. Av desse er 5 700 bebygde skogeigedomar utan jordbruksareal, og 79 000 er utan eiga drift. Nærare 20 pst. av dei konsesjonspliktige eigedomane er utan busetnad.

Høgre meiner dette viser at den norske landbrukspolitikken ikkje er tilpassa dei utfordringane som er, og at det er eit stort behov for ein politikk som gjev langt større handlerom for den enkelte bonde.

Det er ikkje berre avtaleverket som er avgjerande for betra lønsemd i landbruket. Tvert imot vil større fridom for den enkelte bonde vere eit av dei viktigaste tiltaka for å styrkje lønsemda i landbruket.

Høgre meiner at staten skal halde fram med økonomiske tilskot til landbruket, men at tilskota skal vere mindre byråkratiske og meir målretta. Skremselspropaganda frå senterpartipolitikarar og landbruksorganisasjonar om at Høgre i posisjon ville øydeleggje landbruket i distrikta, er svært misvisande. Når Høgre reduserer overføringane til landbruket, blir det langt på veg oppvege av andre tiltak som reduserer utgiftene til landbruket. Det blir ofte gløymt i den kritikken våre budsjett får frå landbruksorganisasjonane.

Høgre meiner at tilskotsordningar på ein heilt anna måte må «skreddarsyast» i forhold til dei to pilarane kombinasjonsbruk og heiltidsbruk. Støtteordningane må forenklast, og vi må ha system med lågast mogleg forvaltningskostnader.

Vi treng ikkje «takreglar» på alt, men vi treng ein næringspolitikk som er treffsikker. Vi må stimulere oss vekk frå investeringstørka i landbruket. Derfor har Høgre føreslege investeringsfond etter svensk modell for å utsetje den høge personskattlegginga for enkeltmannsføretak. Derfor vil vi også fjerne arveavgift og formuesskatt. Vi vil heve minstefrådraget og heve grensa for toppskatt for lønsmottakarar. Dei fleste bønder har arbeidsinntekt og alternative inntektskjelder ved sida av, så dei blir også råka av toppskatten.

Høgre vil fjerne priskontroll og delings- og bupliktreglar for å skape ein betre kapital- og verdisituasjon i landbruket. Ei generell revurdering av den private eigedomsretten og grunneigarane sine rettar vil også gjere det lettare å skaffe seg inntekt frå landbruket.

Den nye landbruksmeldinga blir eit viktig verkemiddel for å leggje til rette for ei landbruksnæring som kan vere levedyktig i mange år framover. Eg er svært uroa over at det skal bli lagt sterkare band på næringa i staden for å sleppe bonden fri, som Høgre har som mantra i landbrukspolitikken.

Småkraft er peika på som ei viktig inntektskjelde for landbruket, og grøne sertifikat er eit viktig tiltak for å skape lønsemd ved utbygging av småkraft. Dessverre har regjeringa allereie øydelagt inntektsgrunnlaget for over 150 småkraftverk ved å bryte lovnadene om å få vere med på overgangsordningane for grøne sertifikat. Det råkar mange, ikkje minst bønder. Tapet er rekna til 1,2 mrd. kr.

Regjeringa si overgangsordning straffar dei som har stolt på raud-grøne politikarar, og som har våga å satse på ei viktig næring i distrikta. Klare lovnader både frå eit samla storting og frå raud-grøne politikarar har blitt til eit gedigent løftbrot. Mange småkraftutbyggjarar risikerer i verste fall å måtte gå frå gard og grunn.

Av dei 185 småkraftverka som er bygde etter 2004, er det med regjeringa sitt opplegg berre 35 som får vere med i ein grøn sertifikatmarknad. Mange småkraftverk som er bygde mellom 1. januar 2004 og september 2009, tapar fleire hundre tusen kroner i året – enkelte også fleire millionar kroner. Dette er svært dramatisk for dei det gjeld.

No ventar både Høgre og småkraftutbyggjarane spent på kva som kjem fram i tingingane med svenskane om sertifikatordninga, og om tidsfristen, som er sett til 2012, vil halde.

Høgre ønskjer å styrkje inntektsgrunnlaget i jordbruket ved m.a. å styrkje inntektsgrunnlaget frå småkraft. Fjerning av grunnrenteskatten på kraftverk opp til 10 MW er eit godt døme på det. Høgre ser det som eit viktig tiltak for å nytte ut dei utbyggingane som allereie er gjorde, og det er også eit sterkt signal om at Høgre vil leggje til rette for ei vidare utbygging av småkraftverk framover.

Vi ser også at mange småkraftverk får store utfordringar på grunn av eigedomsskatt til kommunane. Dei må betale eigedomsskatt på bakgrunn av investeringane og ikkje på bakgrunn av inntekter. Dette skaper stor usikkerheit for dei som vil investere i småkraftutbygging og stor ulikskap mellom utbyggjarar.

I Dirdal i Rogaland er det to småkraftverk med ein gjennomsnittleg årsproduksjon på 7,2 GWh, der det eine betalar 26 000 kr i eigedomsskatt, medan det andre betalar 142 000 kr. Grunnen til dette er at ulike utbyggingskostnader gjev nesten seks gonger så høg eigedomsskatt.

Småkraftforeninga arbeider no med å endre desse reglane, og det vil også vere eit viktig tiltak for å styrkje lønsemda i småkraftnæringa.

Noreg har stort potensial for produksjon av fornybar energi. Regjeringa si klimamelding og klimaforliket på Stortinget frå januar 2008 viser til at Noreg innan 2016 skal realisere 30 TWh ny fornybar energiproduksjon eller energibruk.

I rapporten «Verdiskaping av småkraftverk» av Normann Aanesland og Olaf Holm frå Ås i 2009 blir det vist til at dei 22 småkraftverka som er med i undersøkinga,

har ein produksjonskapasitet på 290 GWh, og den samla noverdien av overskotet for utbyggjaren, Småkraft AS, og falleigarane er på til saman 1,03 mrd. kr.

Småkraft AS har vurdert det samla potensialet for småkraftverk i landet til å vere 20 TWh. Den samfunnsmessige verdiskapinga ein kan oppnå ved å bygge ut dette potensialet, er det overskotet ein kan oppnå når alle kostnader er dekte. Noverdien av dei årlege overskota er rekna til 70,8 mrd. kr.

Utbygginga av småkraftverk kan vurderast som eit alternativ til nærings- og distriktspolitikken som tek sikte på å styrkje sysselsetjing og busetnad i fråflyttingsområde. I nærings- og distriktspolitikken brukar ein subsidiar for å styrkje busetnaden. Desse subsidiarne må skattefinansierast, og det oppstår eit vridingstap ved skattlegginga.

Ved småkraftutbygging unngår ein dette skattevridingstapet. Dersom ein føreset at ei distriktsstøtte på 35,4 mrd. kr, som er utbyggingspotensialet på 20 TWh, skulle ha vore gjeve som subsidiar til distrikta, og at subsidiarne måtte skattefinansierast, ville det påføre samfunnet eit effektivitetstap på 7,1 mrd. kr.

For samfunnet kan målet vere å ha mest mogleg effektiv ressursbruk. Men samfunnet kan også ha eit mål om å styrkje eller bevare busetnaden i distrikta. Rapporten peikar på viktige sider ved desse to alternativa, effektiv ressursbruk og effektiv ressursbruk ut frå omsynet til å styrkje busetnaden på kommunenivå.

Skal vi bygge ut mykje småkraft, treng vi nett som kan transportere straumen til forbrukarar og til kundar der dei er. Det er eit paradoks at fleire av dei fylka som har størst potensial, også har det dårlegaste linjenettet. Sjølv om mange ønskjer meir skånsam utbygging av straumnettet, er det ikkje tvil om at det store fleirtalet også ønskjer eit sterkare nett for bl.a. å kunne kople på meir småkraft.

Vi ser i frå rapporten til Aanesland og Holm at det er eit stort potensial frå småkraftverk, og at dette vil vere ei viktig inntektskjelde i distrikta. Dessverre har løftbrot og passive haldningar frå raud-grøne politikarar sett sine spor.

Regjeringa støttar heller ikkje Høgre sitt framlegg om å heve grensa for grunnrenteskatt til 10 MW. Det ville ført til at mange småkraftverk ville kunne utnytte sine utbyggingar på ein betre måte og på same tid forsterke inntektsgrunnlaget.

Folk hugsar e-posten frå tidlegare statssekretær Guri Størvold i Olje- og energidepartementet til senterparti-medlem Egil Berge angående småkraft og grøne sertifikat, der det vart lova overgangsordningar med grøne sertifikat for alle småkraftverk, framfor valet i 2009.

I staden for å leggje forholda til rette for ei viktig distriktsnæring sender regjeringa ei ny skatterekning til næringa. Det einaste konkrete signalet i årets statsbudsjettet om sertifikatmarknaden er at inntektene frå sertifikatomsetjinga skal reknast som ein del av grunnlaget for grunnrenteskatten.

Leiaren i Småkraftforeninga kjem med dette hjartesuket i Småkraftnytt:

«Heile næringa ventar i spenning på konkrete signal om sertifikatmarknaden, og det einaste vi får vite er at myndighetene vil ha sin del av kaka.»

Dette fortel etter mitt syn det meste om skattekåte raudgrøne politikarar.

Høgre ønskjer å leggje til rette for ei levedyktig landbruksnæring, med sjølvråderett over eigedomen og fridom som vanlege næringsdrivande, og vi vil leggje til rette for at inntekter frå småkraft kan kome grunneigarane og bøndene til gode.

Eg har stilt spørsmål til statsråden om dette gjennom denne interpellasjonen og håpar sjølv sagt på eit positivt svar på om statsråden vil støtte dei verkemiddel som Høgre her viser til.

Statsråd Lars Peder Brekk [12:26:15]: Interpellasjonen fra representanten Bjørn Lødemel inneholder to konkrete problemstillinger knyttet til småkraft. Rammebetingelsene for småkraft ligger ikke til mitt departements ansvarsområde. Dersom jeg skulle tolke spørsmålet dit hen at dette er representantens hovedanliggende, skulle interpellasjonen ha vært adressert til olje- og energiministeren. Jeg har imidlertid tolket interpellasjonen bredere og har derfor valgt en innfallsvinkel hvor jeg vil omtale vilkårene for å utnytte de samlede ressursene som ligger til landbruket, i næringssammenheng mer generelt.

Lødemel og jeg er enige om at landbruket er en viktig distriktsnæring, og at næringen skaper store ringvirkninger for annet næringsliv. Jeg vil også føye til at landbruksnæringen er viktig for bosettingen i distriktene, og i mange tilfeller er landbruket selve fundamentet for å opprettholde bosetting og sikre levedyktige lokalsamfunn. De siste årene har det blitt en stadig viktigere del av landbrukspolitikken å fremme utvikling av nye næringer i tillegg til og som et supplement til de tradisjonelle jordbruksproduksjonene som korn, melk og kjøtt. Den klare ideen bak er å fremme et mer robust landbruk som har flere bein å stå på, og som dermed gir et bredere inntektsgrunnlag og flere inntektsmuligheter. Dette er nødvendig i et samfunn hvor vi påvirkes av en internasjonal utvikling med en stadig mer effektiv matproduksjon og fallende realpriser på mat.

Satsingen på næringsutvikling i landbrukspolitikken har resultert i et mangfold av ulike næringer knyttet til gårdsbruk. Som eksempler på det vil jeg nevne at reiselivet i distriktene omsatte for hele 35 mrd. kr i 2008, og av dette bidro gårdsturismen alene med en omsetning på 1 mrd. kr og 2 500 årsverk. Omsetningen knyttet til salg av jakt, innlandsfiske og laksefiske med tilleggstjenester er estimert til totalt 3,6 mrd. kr i 2009, og markedet er økende. Videre omfatter Inn på tunet nå 850 gårder som tilbyr tjenester innenfor utdanning, oppvekst og helse- og sosialsektoren, herunder arbeidstrening, demensomsorg og er lærings- og mestringsarenaer for barn og unge.

Denne regjeringen har også vært opptatt av de betydelige inntektsmulighetene for landbruket som ligger i det å utnytte fallrettigheter knyttet til eiendommene. Det er min klare mening at små elver og bekker på landbruks-eiendommer er ressurser som hittil er utnyttet i altfor liten grad. Disse verdifulle ressursene har også store kraftelskap og andre investorer fattet interesse for. Regjeringen er derfor opptatt av å legge til rette for at grunneierne selv

skal kunne stå for utbyggingen der forutsetningene er til stede. Og i de tilfeller hvor det er eksterne investorer som kommer inn, er det viktig at avtaler mellom grunneier og investor inngås med det utgangspunkt at grunneier skal få sin rettmessige andel av inntektene fra fallrettigheten.

For meg blir det å sikre grunneierne inntektene fra fallrettene et mer grunnleggende og prinsipielt spørsmål enn hvorvidt all småkraft skal omfattes av overgangsordninger for grønne sertifikater, eller hvilken beskatning småkraft ilegges. Det er viktig å være klar over at utbygging av småkraft er svært lønnsomt. I motsetning til de fleste andre landbruksproduksjoner – hvis vi kan bruke det begrepet – er småkraft lite arbeidsintensivt og gir derfor relativt få arbeidsplasser. Utbygging av småkraft representerer derimot betydelige muligheter for økte inntekter, noe som åpenbart vil trygge landbrukseiendommen som arbeidsplass og dermed bidra til å sikre at bosettingen opprettholdes.

Jeg kan også konstatere at representanten Lødemel og jeg er enige om at vi skal legge til rette for en levedyktig landbruksnæring med selvråderett over eiendommen, og at bøndene skal gis frihet som selvstendige næringsdrivende. Men vi må samtidig være klar over at det å eie en landbrukseiendom også medfører et ansvar overfor fellesskapet. I mange tilfeller innebærer det at det må gjennomføres visse reguleringer av næringsvirksomheten, slik at en sikrer oppfylning av de ulike samfunnsmålene som også er nedfelt i landbrukspolitikken. Videre mottar bøndene betydelig næringsstøtte gjennom jordbruksavtalesystemet, og da er det naturlig at samfunnet kan sette visse vilkår for støtten. Jeg tenker da selvsagt på alle fellesgodene som vi ønsker at landbruket skal bidra til å produsere.

Når det konkret gjelder småkraft, er reguleringene av slik næringsvirksomhet resultatet av en avveining mellom hva som er en rimelig avkastning for fallretteiere, og hvor mye som skal tilfalle fellesskapet. Grunnrenteskatten, eller skatt på avkastningen til kraftanlegg, er utformet nøytralt og påvirker ikke investeringsincentivene, og det er bare de mest lønnsomme kraftverkene som vil måtte betale grunnrenteskatt. Med andre ord vil kraftverk med marginal eller lav lønnsomhet ikke betale grunnrenteskatt. Videre er innslagspunktet for grunnrenteskatten satt til kraftverk med 5,5 MW effekt. Kraftverk med en lavere effekt enn 5,5 MW slipper å betale grunnrenteskatt. Det vil ikke være samfunnsøkonomisk optimalt dersom grensen settes slik at veldig mange utbyggere tilpasser ytelsen på kraftverket til å ligge like i underkant av grensen. Regjeringen mener at å sette grensen til 10 MW ville forsterke virkningen av slike uheldige tilpasninger.

Landbruks- og matdepartementet arbeider for tiden med en ny stortingsmelding om landbruks- og matpolitikken. Hvordan vi skal kunne gjøre det attraktivt for kommende generasjoner å gå inn i landbruket og utøve dette yrket som selvstendig næringsdrivende, samtidig som de skal produsere fellesgoder til samfunnet, vil være et sentralt tema i meldingen. Det er en altfor enkel analyse å hevde at ulike reguleringer av næringen bare representerer hindringer i forhold til den friheten en vanligvis forbinder med å være selvstendig næringsdrivende. Vi skal være klar

over at reguleringene, sammen med næringsoverføringene, også representerer en trygghet for den enkelte bonde.

Og da vil jeg avslutningsvis framheve at den rød-grønne regjeringen nettopp har sørget for å trygge jordbruket som næring. Gjennom jordbruksoppkjørene fra 2006 og til og med 2010 har regjeringen økt inntektsmulighetene i jordbruket med i gjennomsnitt 90 000 kr per årsverk.

Bjørn Lødemel (H) [12:33:36]: Eg vil takke ministeren for svaret og for at han kom til Stortinget for å vere med på denne debatten. Småkraft er ein viktig del av inntektene på landbrukssida, og det er ein viktig del for veldig mange grunneigarar og bønder. Vi har hatt eit utal av diskusjonar i denne salen med ein annan minister, olje- og energiministeren, og eg tykte det var veldig viktig at vi òg kunne ta ein debatt inn mot landbruket med landbruksministeren. Så eg er veldig glad for at han kunne kome her i dag.

Eg meiner at den rapporten frå Aanesland peikar på eit veldig viktig punkt. Det er fantastisk at den totale eigenkapitalen frå småkraft er like stor som eigenkapitalgrunnlaget frå resten av landbruket for bøndene. Det fortel mykje om det potensialet som ligg i småkraft. Sjølv om det er ulikt fordelt i landet, er det likevel ei veldig viktig distriktsnæring. Det er i den samanhengen eg faktisk ikkje kan fatte at ikkje Senterpartiet står på meir når det gjeld dei utfordringane som småkraftnæringa har hatt i den siste tida under den regjeringa som no har vore.

Vi ser i Nationen den 4. mai eit intervju med småkraft-eigar Egil Berge på Sunnmøre, som slaktar småkraftskatten. Han seier:

««Fjollote» skatteregler for småkraftverk gir mindre strøm per naturinngrep.»

Ein blir òg straffa med grunnrenteskatt, og ein får ikkje trekkje frå leige av fallrettar osv.

I Teknisk Ukeblad av 21. oktober seier Knut Bjorvatn, som eigde Fosstveit kraft:

«Tanken var å etterlate noe til barnebarna og deres barnebarn. Men regjeringa sørger for at de eneste som har råd til å drive småkraftverk i dårlige tider, er de som har kommunalt eller statlig eierskap – investorer som har rygg til også å bære de tøffe tidene.»

Til det statsråden sa om at grunneigarar skal eige, må vi stille spørsmål om dette er ei vilja utvikling når vi ser på kva måte staten behandlar viktige sider, slik som f.eks. skattlegging av småkraftverk.

Når det gjeld andre inntektssider i landbruket, er det interessant det eg såg på NRK Sogn og Fjordane i dag. Der ministeren tidlegare reiste rundt og snakka positivt om gardsbryggeri osv., stengjer Arbeidarpartiet òg den døra ganske effektivt.

Eg trur at den uvisse som er skapt i forhold til småkraftverk ved å bryte lovnadene om grønne sertifikat, at ein ikkje kan vere med på å heve grunnrenteskatten frå 5 til 10 MW o.l., er med på å skape uvisse i heile landbruksnæringa. Det kan vi ikkje leve med.

Statsråd Lars Peder Brekk [12:36:49]: Som landbruks- og matminister har jeg stor bredde i mitt enga-

sjement for å sikre at landbruket også skal være en viktig distriktsnæring som sysselsetter mange og gir positive ringvirkninger for annet næringsliv i distriktene. Jeg har lyst til å understreke at selv om ansvaret for regelverket i forbindelse med kraftutbygging er et annet departements anliggende, og det er en balansegang her i denne diskusjonen, er jeg opptatt av å understreke at utbygging av småkraft er aktuelt for mange grunneiere og representerer inntektsmuligheter i særklasse i forhold til de fleste andre tilleggsnæringene. Ifølge Norges vassdrags- og energidirektorat, NVE, er potensialet for utbygging av småkraftverk inklusive opprustnings- og utvidelsesprosjekter på til sammen 16,5 TWh, mens potensialet for utbygging av kraftverk over 10 MW er anslått til 6,5 TWh. Det innebærer selvsagt at størstedelen av nye vannkraftutbygginger vil være i småkraftverk. Når det er sagt, har jeg lyst til å understreke at det likevel angår et mindretall av alle eiere av landbrukseiendommer, og for det andre kan utbygging av småkraft faktisk skje med utsikter til betydelige, langsiktige inntekter med de rammebetingelsene som allerede i dag er fastsatt av regjeringen.

Skal vi greie å opprettholde et levende landbruk over hele landet, forutsetter det at sektoren tar i bruk hele sitt ressursgrunnlag for å skape arbeidsplasser og lønnsomme virksomheter. I det ligger det både volumproduksjon av mat og trevirke og utvikling av en lang rekke andre varer og tjenester med gårdens ressurser som innsatsfaktor. Inntektsgrunnlaget på mange landbrukseiendommer kan altså styrkes gjennom å utnytte mangfoldet av ressurser i landbruket til ny næringsvirksomhet, og da inkluderer jeg selvsagt også alle de materielle og menneskelige ressursene. En slik næring bidrar til å løse viktige samfunnsoppgaver, som nevnt Inn på tunet-tjenester, og gir også grunnlag for lokal og regional samhandling som alt næringsliv i bygda kan nyte godt av i sitt arbeid for økt lokal verdiskaping. Den økonomiske betydningen av tilleggsnæring på enkeltbruk har økt de siste årene, og jeg er overbevist om at det fremdeles er et stort og uforløst potensial på det området.

Arne L. Haugen (A) [12:39:47]: Landbruksnæringen er en så viktig næring for landet vårt at vi neppe kan vie den for mye oppmerksomhet. Derfor takker jeg interpellanten for at vi blir gitt denne anledningen også i dag.

Imidlertid er det slik etter mitt syn at disse debattene ofte gir et overdrevent negativt bilde av situasjonen i norsk landbruk. Jeg er enig i at lønnsomheten burde vært bedre. Men vi må også evne å se det som er vellykket i landbruksnæringen. Her er det også mange suksesshistorier.

Småkraft er en inntektsmulighet for en del gårdsbruk. Jeg slutter meg til landbruksministerens omtale av de mulighetene, og de må utnyttes. Men dette må ikke omtales som om det er det tiltaket som redder næringen. Da blir situasjonsbeskrivelsen etter min oppfatning for banal.

Norsk landbruk står overfor store utfordringer. I en verden som sulter, må vi i stor grad stole på egne krefter og ressurser. Vi må også være i stand til å øke matproduksjonen i takt med vår voksende befolkning. Det kan vi lykkes med hvis vi vil, og i det arbeidet har

norsk landbruk stor legitimitet i den norske befolkningen.

Det som kommer til å løfte denne næringen framover, er unge mennesker med kunnskaper, ferdigheter og entusiasme som vil utvikle brukene sine, kanskje gå nye veier. Det kan de gjøre bl.a. fordi de er selvstendig næringsdrivende. Vi må leggje til rette rammebetingelser som gjør det mulig.

Lønnsom produksjon av mat – melk, kjøtt og korn – vil være grunnpilarene for en framtidsrettet næring. Beite-næringen, skogbruk og tilleggsnæringer i form av Inn på tunet, opplevelsesturisme, hyttebygging og hytteutleie, småkraft osv. ser jeg for meg som integrerte elementer i et utvidet landbruksbegrep. Alle ressurser knyttet til gården må utnyttes og benyttes i verdiskapingen. Vi må leggje forholdene til rette for det.

Landbruksministeren viste til arbeidet med en stortingsmelding om landbruks- og matpolitikken i sitt innlegg. Jeg gleder meg til vi får denne meldingen til behandling i Stortinget. Da vil hele verdikjeden fra jord til bord, inklusive foredlingsindustrien og skogbruket, komme til en samlet debatt i Stortinget. Jeg ser fram til at det skal bli en omfattende debatt, der vi setter den selvstendig næringsdrivende bonden i sentrum, og der vi skal leggje til rette forholdene slik at landbruket skal bli en mer attraktiv næring enn det den er i dag.

Det er viktig at de som satser i denne næringen, skal være i stand til å utvikle bærekraftige bruk med god lønnsomhet. I det bildet vil det også være ønskelig å se på sider av eiendomslovgivningen som regulerer bruken av landbruksarealer. Og kanskje må vi se med nye øyne på sider av virkemiddelbruken.

Jeg mener at vi må stimulere til å utnytte alle brukets muligheter, slik det ble gjort i Meldal under utarbeidelsen av landets første landbruksplan. Det ga resultater. Jeg går ikke til dette arbeidet med målsetting om å kutte i virkemidlene slik høyrepartiene gjør. Jeg vil leggje til rette for vekst og utvikling, forenkle virkemidlene og sette dem inn der det tjener verdiskaping, vekst og utvikling best. Det er etter mitt syn veien framover for et landbruk over hele landet med en variert bruksstruktur.

Torgeir Trældal (FrP) [12:44:07]: Jeg vil starte med å takke interpellanten for en veldig viktig og god interpellasjon, som setter fokus på den rød-grønne regjeringens dårlige politikk.

Fremskrittspartiet har ivret for utbygging av mer småkraft i mange år. Dette har gjenspeilt seg i vår politikk i Stortinget. Vi har foreslått å inkludere småkraft i grønne sertifikater, mens Soria Moria-erklæringen holder småkraft utenfor. Vi har foreslått at Enovas støtte til fornybar energi også skal inkludere småkraft, noe de rød-grønne nekter på. Vi har ønsket å få fortgang i utbyggingen av småkraft ved å flytte konsesjonsbehandlingen til kommunene og samtidig forenkle konsesjonsbehandlingen. Vi har gått imot alle rød-grønne forslag til skatteskjerpelse for småkraftverk, og vi har gått inn for en nettpolitikk som sikrer at småkraft garanteres tilkobling til nettet.

Ofte finner lokalsamfunn at deres muligheter til for-

valtning av de lokale arealer, inkludert næringsutvikling, sterkt begrenses. Utbygging av mini-, mikro- og småkraftverk er et kjærkomment tilskudd til lokal næringsdrift og til den nasjonale kraftbalansen.

Teknologisk utvikling gjør vannkraftutbygginger stadig mer miljøvennlige, bl.a. i form av mindre synlige inngrep i naturen. Lokal næringsutvikling er viktig for å opprettholde det politiske målet om spredt bosetting i landet. Utnyttelse av egne naturressurser er et lokalt tiltak som bidrar til å opprettholde bosetting og næringsinntekt, og bør brukes i større grad enn det gjøres i dag. Dessverre stopper regjeringen denne fantastiske muligheten ved å innføre rigide regler.

Et felles marked for omsetning av grønne sertifikater er en forutsetning for å få en nødvendig satsing på fornybar småkraft i Distrikts-Norge. Utbyggingskostnadene har steget dramatisk de siste årene, og tallene fra NVE viser at det innenfor mange kostnadsområder har vært en prisstigning på mellom 20 og 40 pst. de siste fem årene. Dette har også en dramatisk effekt på lønnsomhetsberegningene for småkraftutbygginger.

I særdeleshet er dette viktig for grunneiere som selv ønsker å bygge ut fallrettighetene. Fremskrittspartiet mener det har en egenverdi at rammevilkårene sikrer at disse får mulighet til dette, siden det fører til at en større del av verdiskapingen blir på lokale hender og gjør det mulig for bønder fortsatt å bo og drive gården videre. Disse utbyggerne har en langt mer sårbar kapitalbase enn f.eks. større offentlig eide utbyggere, og er langt mer avhengig av stabilitet, trygghet og forutsigbarhet i rammevilkårene.

Heller ikke i statsbudsjettet for 2011 er det funnet rom for å gi garantier om lanseringstidspunkt eller noen detaljer om ordningens innhold. Det er bekymringsverdig for en bransje som i stor grad har blitt satt på vent med vage ønsker om økt satsing.

I tillegg er det beklagelig at det fremdeles ikke finnes rom for å innfri tidligere politiske løfter om en overgangsordning for tidligere bygde kraftverk. Det er fremdeles slik at mellom 160 og 200 kraftverk bygget mellom 2004 og 2009 tross gjentatte løfter ikke skal inkluderes i ordningen slik den er skissert av regjeringen tidligere.

For noen av disse er økonomien i driften svært marginal. Selv om de første konkursene fremdeles ikke er kommet, vil en forlenget periode med lave kraftpriser, lav produksjon eller andre ytre faktorer kunne være det som tar knekken på enkelte av dem. Det er en svært trist utgang når man vet at bygging av disse i stor grad har basert seg på tillit til politiske løfter.

Lengre tørre perioder eller andre faktorer vil kunne føre til at vi ser en bølge av konkurser eller overdragelser av disse til offentlig eierskap, noe som fører til vanskelige forhold for bønder som ønsker å drive landbruksvirksomheten videre med støtte i tilleggsnæringer.

At inntekter fra det planlagte felles sertifikatmarkedet med Sverige skal inkluderes i grunnrenten, mener Fremskrittspartiet blir grunnleggende feil. Dette vil vri ordningen fra den tiltenkte teknologinøytraliteten, og vil således ikke få den forventede virkningen at de mest lønnsomme fornybarprosjektene realiseres først. Småkraftnæring-

gen advarer mot dette og oppfordrer til at dette endres før statsbudsjettet vedtas.

Eiendomsskatten slik den er innrettet i dag, er en betydelig byrde for mange nye småkraftutbygginger. Per i dag er det slik at de mest kostbare utbyggingene, som i utgangspunktet har vanskeligst økonomi, betaler mest eiendomsskatt. Dette er ikke bare urettferdig, men også svært uhenksom.

Takseringsmodellen for småkraftnæringen er valgt spesifikt fordi den er enkel og krever lite administrasjon. Det er viktig at en erstatningsmodell også ivaretar dette, men samtidig sørger for at andre problemer med dagens ordning rettes opp.

Etter dagens modell vil to identiske kraftverk med lik produksjon og inntjening i samme kommune kunne måtte betale svært ulik eiendomsskatt. For den utbyggeren som støtte på problemer i grunnforhold eller måtte legge ut større summer til anleggsbidrag, vil en allerede vanskelig økonomi kunne veltes som en konsekvens av dette.

Grunnrenteskatten er en særskatt for kraftverk som i stor grad er overskuddsuavhengig. Denne trer i dag inn for kraftverk med en installert effekt på over 5 MW. Manglende bunnfradrag på disse kraftverkene gjør at det i liten grad er lønnsomt å bygge ut småkraftverk med generatorer på mellom 5 og 10 MW.

Vi må bare registrere at regjeringens politikk fører til en rasering av landbruket i hele landet.

Lars Myraune (H) [12:49:28]: Interpellanten tar opp en svært viktig sak. Det er vel rimelig kjent at landbruksnæringen har en utvikling som overhodet ikke er i tråd med resten av næringslivet i Norge. Interpellanten befatter seg i særdeleshet med småkraftutbyggingen, og det er naturligvis en veldig viktig del av det. Det er regnet på at om man hadde bygd ut de småkraftverkene som det var rimelig å kunne gjøre i dag, så kunne det utgjort en inntektskilde for distriktene som ligger i nærheten av det totale landbrukspotensialet som foreligger i dag, og det er betydelig. Så om ikke statsråden føler at det er hans ansvar å sørge for dette, håper jeg at han kan bringe det videre til sin kollega i Olje- og energidepartementet.

Statsråden definerte samtidig at spørsmålsstilleren tok for seg et område som gikk utover småkraft, og jeg vil benytte meg av det til å si litt om melkeproduksjon, som er en annen del av landbruksnæringen som har en kritisk status.

Man har hatt veldig mange små melkeprodusenter fram til i dag. Det er svært få av dem som har evne og vilje til å fornye, og det koster altfor mye. Da blir resultatet gjerne at man prøver på samdrift. Det har en rekke fordeler, men det har også den ulempen at det over tid viser seg at det blir så dårlig økonomi at flere og flere legger ned. Å bygge slik standarden var tidligere, med 16 melkekyr, fins det ikke lønnsomhet i, det er rimelig sikkert. Og når støtteordningene til samdriftene da blir så dårlige at man gir opp, kan det tenkes at kulturlandskapet i Norge ser annerledes ut om noen år.

I august i år hadde Namdalsavisa en artikkel om Salsnes samdrift, som var lagt ned etter 35 års drift. Der sier eieren:

«Vi har regnet og regnet, men det er ikke økonomi i å investere for videre drift.»

Og da vet vi hvordan det går. Når vi vet at de små brukene ikke makter å modernisere, blir det slutt på næringen.

Nå vet jeg jo at i tidligere debatter har landbruks- og matministeren sagt at dette er en ordning som en høyre-regjering innførte, med Lars Sponheim som minister. Det kan så være at deler av dette ble innført da, men saken er at kostnadsutviklingen har hatt en helt annen utvikling enn det vi så for oss den gangen. Det er det ene. Det andre er at når man ser de negative effektene, kan det være betimelig å gjøre en endring. Vi ber derfor statsråden om å se på det en gang til.

En annen ting som bekymrer Høyre enda mer innen landbruksnæringen, er byråkratiet. I 1965 var det én landbruksbyråkrat per hundre utøvere av næringen. I 2008 var det én per femte driver. Antallet jordbruksbedrifter har gått ned med 67 pst. de siste 40 årene. Antallet byråkrater har gått opp med 40 pst. Høres dette rimelig ut? Nei, synes jeg: Det ene er kostnader, som jeg kommer tilbake til, men det er også irritasjonen for eiere av landbruks-eiendommer som blir pålagt restriksjoner, uansett nesten hvor de måtte snu seg. Og dette er en sak som Høyre er sterkt, sterkt imot. I en masteroppgave som Linda Klem gjorde i 2008, fant hun ut at 4 mrd. kr av offentlige midler går til landbruksforvaltningen. Selv om alt dette ikke er fra Landbruks- og matdepartementet, så er det i hvert fall betydelige midler av fellesskapets kasse. Det er Høyre sterkt imot. Når Høyre kritiseres for sitt alternative budsjett hvor det trekkes ned på overføringene til landbruket, er bl.a. byråkratiet en del av det vi har særdeles stort ønske om å skjære ned på. Derfor er jeg veldig glad for at representanten Arne L. Haugen sier at vi må se med nye øyne på virkemiddelbruken. Det håper jeg også at statsråden tar til seg, og at vi kan få midler til næringen – ikke til byråkratiet.

Alf Egil Holmelid (SV) [12:54:29]: Det er ei viktig problemstilling interpellanten tek opp. Når ein jobbar med landbruk i Noreg, blir ein veldig fort klar over at viss ein skal få ei god utvikling i landbruket, er kombinasjonsbruket viktig. Ministeren var inne på i svaret i det fyrste innlegget sitt at det er viktig å sjå det med kombinasjonsbruk i eit breitt perspektiv. Spesielt for meg som kjem frå eit fylke som Vest-Agder: Det ville ikkje ha vore mykje landbruk dersom vi ikkje tok godt vare på kombinasjonsbrukaren. Og dette er den typen debatt vi har her i dag: Kva slags element kan liggje i den tilrettelegginga vi skal gjere for kombinasjonsbruket? Vi har eit breitt spekter av tiltak vi må gjere for å få ei fornuftig inntekt for dei som har jorda i hevd og som også har inntekt frå andre yrke. Og då er vi inne på fleire ting som gjeld Inn på tunet: Det går på turisme, det går rett og slett på at vi har anna sysselsetjing og annan aktivitet og anna næringsliv i distrikta og ein aktiv distriktspolitikk som gjer at ein kan støtte landbruket, men også på at landbruket kan vere levedyktig nok til å vere grunnlag for andre næringar. Det er ein veldig viktig del av det det blir jobba med når vi skal begynne å

diskutere landbruksmeldinga her i salen, nettopp: Korleis skal kombinasjonsbruka i Noreg sjå ut, kva for rammevilkår skal vi ha for å få gode levekår på kombinasjonsbruka i Noreg?

Så er det sånn at småkraftverk er veldig viktig for nokre bruk. Difor er småkraftverka ein av mange delar i ein fasett som vi må sjå på når vi skal snakke om kombinasjonsbruket. No er det jo sånn at utbygging av småkraftverk er noko av det mest lønsame ein kan drive på med når vi får dei grønne sertifikatata på plass. Så eg trur nok at det vil vere mange andre ting innanfor kombinasjonsbruk vi må ha fokus på, i tillegg til småkraftverka. For småkraftverka kjem i utgangspunktet, med dei grønne sertifikatata, til å bli rimeleg lønsame og eit godt tilskot til dei bøndene som har moglegheit til å ta del i den utbygginga.

Så har eg lyst til å peike på noko eg synest går igjen i fleire og fleire innlegg frå Høgre no. Det er at dei har adoptert Framstegspartiets slagord om å sleppe bonden fri. Vi kan konstatere her at det som held på å skje, er at Høgre legg seg over på Framstegspartiets retorikk når det gjeld landbrukspolitikken. Ikkje berre det, eg går ut frå at i dette budsjettet legg dei fram eit alternativ der dei ikkje støttar avtalar inngått med landbruket. På den måten føler vi at det er ein retorikk der dei på den eine sida svekkjer grunnlaget for landbruksnæringa, og så fører ein retorikk på alle dei andre tinga som vi skal gjere i forhold til landbruket. Då synest eg dei manglar det å ha to tankar i hovudet samtidig. Det er viktig at vi legg til rette for kombinasjonsbruket, men det er minst like viktig at den grunnleggjande aktiviteten i landbruket får den støtta frå det offentlege som dei treng. Då skal ein ikkje rive ned korkje landbruksavtalen eller det regelverket som gjer at det løner seg å drive landbruk. I retorikken rundt dette å sleppe bonden fri tok eg opp med leiaren i bondelaget i Vest-Agder korleis ho såg på det som Framstegspartiet, og no også Høgre, ser på som tvangen i landbruket. Ho sa at det er mange av oss som skjønar at ein må leggje litt restriksjonar på kva kvar einskild kan gjere for at ein som gruppe skal leve godt og ha fridom til eit godt liv. Det er nettopp den utviklinga vi ser i Høgre. Høgre er meir oppteke av å følgje Framstegspartiet i å leggje til rette økonomien for dei som vil ut av landbruket, framfor for dei som vil jobbe i landbruket.

Irene Lange Nordahl (Sp) [12:59:09]: Senterpartiet er opptatt av å ta i bruk de fornybare ressursene over hele landet. En utnyttelse av de fornybare ressursene til å skape fornybar energi er ikke bare god miljøpolitikk, det vil også være med på å skape verdier, aktivitet, arbeidsplasser og kunnskap rundt om i landet.

Småkraftnæringa er en viktig næring for å realisere ny fornybar og klimavennlig energi.

Men la meg få understreke hvor oppsiktsvekkende det er at representanten Lødemel nå anklager andre for ikke å ønske næringsutvikling knyttet til småkraft i Bygde-Norge. Med all respekt: I Lødemels eget fylke, Sogn og Fjordane, får ikke en eneste av dem som har slike planer, realisert småkraftverkene sine, på grunn av mangel på kraftlinje å sette kraften inn på – en kraftlinje som repre-

sentanten Lødemel drev valgkamp på at han skulle stoppe. Dette henger ikke sammen.

La meg også si at det ikke er overraskende at Høyre sli-ter med å vite hva jordbruk er. Som en ren faktaopplysning kan jeg fortelle representanten Lødemel at småkraft og jordbruk er to forskjellige næringer. Inntektsgrunnlaget fra småkraft vil derfor aldri kunne styrke inntektsgrunnlaget i jordbruket. Dette er ren bløff overfor bøndene som Høyre snarest bør legge av seg. Derimot vil småkraft kunne være med på å styrke landbruket. Nettopp dette har regjeringen lagt til rette for, gjennom bl.a. grønne sertifikater.

Høyre vil gradvis redusere støtten til jordbruket og foreslo et kutt på jordbruksavtalen i 2010 med 2,1 mrd. kr. Dette tilsvarer et redusert vederlag til arbeid og egenkapital på ca. 20 pst. på ett år, eller en inntektsreduksjon på 36 000 kr per årsverk, som en start på en gradvis nedtrapping. Da er det sannelig liten hjelp i å gi med den ene hånden og ta med den andre, slik som Høyre her vil gjøre.

Senterpartiet vil fortsette å jobbe for landbruket i tiden framover. Vi mener det er en næring som krever full oppmerksomhet både nasjonalt og internasjonalt. Landbruket spiller en viktig rolle for bosetting og sysselsetting i store deler av landet. Norsk landbruks viktigste rolle er å produsere trygg og ren mat for egen befolkning, og faren for matkrise og klimakrise i verden understreker viktigheten av norsk matproduksjon.

I motsetning til Høyre mener vi i Senterpartiet at matproduksjon er basisen i landbruket. I jordbruket er det fra jorda verdiene kommer. Da er det en avsporing å snakke om å styrke inntektsgrunnlaget fra andre næringer. Dette sier mye om Høyres landbrukspolitikk og bekrefter at jordbruket er av liten betydning for Høyre.

En god inntektsutvikling for næringsutøverne innen jordbruket er derfor bærebjelken i norsk landbrukspolitikk. Det er nødvendig av hensyn til næringen selv og ut fra det enkle faktum at inntekt og velferd er avgjørende for at vi skal sikre fortsatt rekruttering til næringen.

Et levedyktig og variert landbruk over hele landet er viktig for å nå målene om trygg mat, levende bygder og åpne og velpleide kulturlandskap.

Rigmor Andersen Eide (KrF) [13:02:29]: Interpellanten tar opp en sak som mange, ikke bare interpellanten, stusser over. Landbruket trenger flere ben å stå på økonomisk sett, og for mange bønder er småkraft en viktig inntektskilde.

Da er det underlig at regjeringen har ødelagt inntektsgrunnlaget for mange småkraftverk ved å bryte løftet så langt om grønne sertifikater. Her er det like mye olje- og energiministeren som landbruksministeren som burde vært til stede i salen.

Den 26. november 2009 ble det sendt ut en pressemelding fra Olje- og energidepartementet om at overgangsordningen for elsertifikatmarkedet er på plass. Jeg skal ikke gå i detalj, men den pressemeldingen som ble sendt ut 26. november 2009, er i strid med tidligere løfter gitt til småkraftbransjen.

For Kristelig Folkeparti er småkraftutbygging og -produksjon viktig distriktspolitikk, viktig for landbrukspoli-

tikken og for energi- og klimapolitikken. Derfor er dette en viktig sak for oss.

Tidligere olje- og energiminister fra Kristelig Folkeparti, Einar Steensnæs, ga følgende løfte i OEDs strategi for økt utbygging av småkraftverk i 2003:

«Det har kommet signaler om at investeringer i fornybar elektrisitetsproduksjon nå stopper opp i påvente av etableringen av et grønt sertifikatmarked. Investorene frykter at de vil miste mulighetene til å få inntekter fra salg av sertifikater dersom de bygger anlegg før sertifikatmarkedet er etablert. En slik investeringsstopp er uheldig, og Olje- og energidepartementet ønsker å motivere til rask byggestart for nye anlegg. På den bakgrunn vil sertifikatberettigede anlegg som har byggestart etter 1. januar 2004 få sertifikater, selv om et pliktig elsertifikatmarked måtte bli etablert etter dette tidspunktet.»

Løftet ble senere opprettholdt og bekreftet av den sittende regjering i St.meld. nr. 11 for 2006–2007, Om støtteordningen for elektrisitetsproduksjon fra fornybare energikilder:

«I forbindelse med forberedelsene til et felles svensk-norsk elsertifikatmarked ble det etablert overgangsordninger for vannkraft og vindkraft. For vannkraften ble det slått fast at anlegg med byggestart etter 1. januar 2004 ville få ta del i elsertifikatmarkedet dersom de ellers var kvalifisert. Tilsvarende bestemmelse ble gjort for vindkraften under forutsetning av at de betalte tilbake tilskudd fra Enova som de hadde mottatt i perioden. Bakgrunnen for overgangsordningene var at det ikke var ønskelig at aktiviteten stoppet opp i påvente av et elsertifikatmarked.

Olje- og energidepartementet legger opp til at overgangsordningen for alle teknologier står ved lag i påvente av at støtteordningen blir innført.»

Regjeringens pressemelding av 26. november 2009 innskrenker retten til å komme innunder overgangsordningen fra opprinnelig «alle anlegg som har byggestart etter 1. januar 2004» til «vannkraftverk med byggestart etter 1.1.2004, og installert effekt inntil 1 MW».

Som interpellanten sa, er konsekvensen av innskrenkningen at kun 35 av 150 småkraftverk som opprinnelig ble lovet deltakelse i sertifikatmarkedet, innlemmes i overgangsordningen. Innstramningen rammer mange utbyggere, deriblant mange bønder, som har investert på bakgrunn av tidligere utstedte garantier fra departementet.

Jeg ønsker derfor å vri litt på spørsmålet fra representanten Lødemel: Hva er statsrådets svar til de bøndene som går glipp av viktige inntekter – ikke generelle inntekter, men de som kommer spesifikt fra kraftverk – og som nå vurderer om de må gi opp, og legge ned gården sin?

Ingrid Heggø (A) [13:07:37]: Landbruk er viktig i heile landet. Det kan vi i alle fall vera einige om her i dag, sjølv om ikkje alle representantar nyttar høvet til å snakka om nettopp landbruket. Men korleis skal vi halda oppe landbruket i heile landet? Er det mogleg å halda oppe eit landbruk i heile landet viss marknaden skal styra alt åleine? Er marknadsorientering av norsk landbruk svaret? Nei.

Høgre er imot regjeringa sin politikk for å halda prisen på landbrukseigedomar nede. Høgre har òg markert seg ved at dei er meir opptekne av dei som går ut av landbruket, enn av dei som skal inn i det. Dersom ein ungdom som ønskjer å verta bonde, skal konkurrera med rikfolk som berre ønskjer ein fritidseigedom til helgebruk, då vil ungdomen tapa.

Så er eg samd med representanten Haugen i at vi må sjå på eigedomslovgjevinga og tilpassa den framtidens utfordringar.

Dette handlar altså om korleis vi vil at landet vårt skal sjå ut i framtida. Både Høgre og Framstegspartiet vil i realiteten leggja ned det norske landbruket. Skilnaden ligg i full nedlegging med ein gong, som er framstegspartimetoden, og Høgre sin meir sakte strypingspolitikk, jf. det som kommunane vart utsette for under Jern-Erna.

Men kva politikk skal ei eventuell ny Høgre-Framstegspartiet-regjering føra? Det som er heilt sikkert, er at høgresida sin landbrukspolitikk vil føra til ei kraftig nedbygging av norsk landbruk, først og fremst distriktslandbruket.

Så må eg tilstå at eg vert direkte provosert av to aspekt i interpellanten sitt spørsmål. Det eine er misbruken av ordet «fridom». Like moglegheiter er det som gjev reell fridom. Å gje alle like moglegheiter er svært langt frå Høgre sin politikk. Det andre, å kutta drastisk i overføringane til landbruket, er ikkje god politikk om vi skal kunna brødfø og gje mat til ei stadig aukande befolkning. Det er heller ikkje god politikk for å halda kulturlandskapet ved like eller for reiselivssatsinga vår.

Næringspolitikk over heile landet og å sørgja for at dei samla ressursane knytte til norske gardar vert tekne i bruk, er viktig. Eg vil her visa til den overordna strategien for næringsutvikling, Ta landet i bruk!, satsinga på reiseliv, mat, bioenergi, skogbruk, Inn på tunet, innlandsfiske og økologisk landbruk. Det er eksempel på breidda i eit framtidig landbruk. Satsing på frukt og bær på Vestlandet – slike ting er med på å utvikla seljelege produkt knytte til reiselivet med utgangspunkt i landbruket sine ressursar. Ein kan gjerne ta med småkraftverk òg som ei kjærkomen tilleggsinntekt. Alt dette er ting som eg føreset vil verta omtala i den nye landbruksmeldinga.

Så må eg berre dra på smilebandet når representanten Lødemel, som bygde ein heil valkamp på at han skulle kjempa for kabling forbi Sogn og Fjordane og var imot luftlinje og dermed imot meir linjekapasitet, no plutselig er oppteken av at vi må byggja ut fleire småkraftverk. Kvar skulle dei ha kopla seg på viss representanten Lødemel sin politikk hadde vunne fram? Det er ikkje linjekapasitet i Sogn og Fjordane til fleire småkraftverk, heller ikkje til fleire store bedriftsetableringar. Interpellanten sat i eit NRK-studio no på fredag og var lei seg fordi energiministeren hadde sagt ok til luftlinje gjennom fylket, og at byggjeart var alt komande sommar. Det einaste eg er lei meg for, er at vedtaket om byggjeart ikkje er kome før.

Kabling hadde ført til ei kraftig forseinking. Grøne sertifikat vil ikkje bøta på dette. Då har eg ikkje sagt noko om prislappen Høgre og representanten Lødemel vil senda til innbyggjarane i Sogn og Fjordane og bedriftene våre.

Kabling ville medført vesentleg prisauke nettopp for bedriftene våre. Jo fleire påkoplingspunkt jo dyrare ville det ha vore.

Høgre sin landbrukspolitikk ville ha endra korleis Noreg ser ut, for alltid. Det er ikkje mykje framtidsretta reiselivspolitikk med gjengrodde landskap med såkalla grønne tunnelar. Og kva med dei store naturinngrepa det er å byggja muffehus for å få på plass kablinga? Det turistane vil sjå, er særpreget vi har, med levande bygder og dyr på beite rundt om i heile landet. Då treng vi framleis ei raudgrøn regjering som ein garantist for dette.

Anders B. Werp (H) [13:12:45]: Dette er en god interpellasjon som synleggjør at interpellanten ønsker å legge til rette for en positiv og framtidsretta utvikling av landbruket.

Det som blir tatt opp i interpellasjonen, er landbrukets mulighet til å bruke naturressursene på en mer aktiv måte enn det dagens regjering legger opp til. I motsetning til foregående taler vil jeg berømme statsråden for at han i hvert fall kan framvise kunnskap om Høyres landbrukspolitikk. Det hørte vi ikke fra talerstolen i sted. Men dessverre må vi også fastslå at svaret fra statsråden er defensivt i forhold til interpellasjonen fordi statsråden ensidig peker på at landbruket skal utvikles av statlige midler og statsfinansieres. Det er det eneste kriteriet for utvikling.

Høyre har en helt annen inngang til debatten. Vi ønsker i større grad å legge til rette for at eierne av landbruks-eiendommer skal få bruke sin tiltakslyst og sitt initiativ til å styrke både eiendommen og næringen. Her har dessverre regjeringen gått mange skritt i feil retning ved å ta fra landbrukets utøvere muligheten til å utvikle ressursene på eiendommen. La meg nevne et eksempel i så måte på hva denne regjeringen har utarbeidet. Det er Retningslinjer for små vannkraftverk. Der står det at tiltak i inngrepsfrie naturområder medfører konflikt med nasjonale miljømål. Inngrepsfrie naturområder, INON, omfatter 70 pst. av Norges landareal, slik at det i seg selv vil begrense muligheten i landbruket til å utnytte egen eiendom.

Jeg har fått opplyst at bare i Nord-Trøndelag står over halvparten av den hogstmodne skogen i såkalte inngrepsfrie naturområder, med dermed tilhørende vanskeligheter med å bygge veier for å få ut dette tømmeret. Dette er eksempler på hvordan den nåværende regjering begrenser mulighetene for at landbruket skal utvikle seg. Det begrenser eiendomsretten, og det begrenser det motivet framtidige generasjoner måtte ha for å overta og videreføre eiendommen, slik at neste generasjon igjen kan overta eiendommen i bedre stand, som er et hevdvunnet og godt forvaltningsprinsipp i landbruket. Men dette uthules ved at eiendomsretten svekkes av regjeringen. Det er det Høyres politikk går ut på. Det er det denne interpellasjonen bygger på. Her vil jeg på det sterkeste oppfordre landbruksministeren til å løfte dette temaet inn i regjeringen med styrke og kraft, slik at vi kan stå imot presset på eiendomsretten, som vi dessverre har sett har blitt svekket i de siste årene.

Geir Pollestad (Sp) [13:16:25]: Å være konsekvent er viktig i den politiske debatten. Interpellanten viser et stort

engasjement for småkraft. Vi vet at for å få realisert potensialet som ligger i småkraft, må vi bygge ut kraftnettet i landet. Særlig i interpellantens hjemfylke er manglende linjekapasitet en flaskehals for å få bygd ut småkraft.

Man skulle da tro at interpellanten ivret etter å få bygd ut kraftnettet. Men nei, det er her den manglende konsekvensen i Høyres politikk kommer så tydelig fram. Interpellanten har jo nettopp markert seg som en av landets fremste motstandere av kraftlinjer. Det er et klart faktum at verken sjøkabler eller supergrid i Nordsjøen vil være til hjelp for småkraftnæringen.

Det regimet som nå er varslet for grønne sertifikat, kommer i stor grad i møte grunneiere som har fallrettigheter. Om man ser på formuleringen i Soria Moria I-erklæringen om grønne sertifikat og det som nå ligger i enighet med svenskene, ser man at Senterpartiet har nådd fram og fått aksept for sin politikk på viktige områder.

Man skal heller ikke undervurdere behovet for nå endelig å få en avklaring med hensyn til støtteregimet. Man har fått på plass en teknologinøytralitet. Jeg mener at dette er viktigere enn løftet fra Steensnæs' tid.

Jeg er også glad for at Lødemel gir oss mulighet til å omtale Høyres landbrukspolitikk. Flere har vært inne på dette, bl.a. representanten Lange Nordahl. Jeg slutter meg til det.

Jeg var på mandag i et møte med bøndene på Jæren og diskuterte landbrukspolitikk. Det er flinke bønder som har tro på framtiden, og som har investert. Men det var en frykt for hva som ville skje om det som i dag er meningsmålingene, skulle bli en realitet. For selv store bønder på Jæren er avhengige av en regjering som er villig til å stå opp for importvernet, som er villig til å stå opp for at maten skal være noe dyrere i Norge enn i andre land. De må ha en regjering som er villig til å bruke penger på å sikre en nasjonal matproduksjon. For bøndene på Jæren er ikke småkraftproduksjon et alternativ.

Vi har hatt stor utbygging av småkraft. Når ordningen med grønne sertifikat kommer på plass, håper og tror jeg vi vil få ytterligere utbygging. Regjeringen har gjort andre viktige grep for småkraftnæringen, bl.a. å styrke deres posisjon overfor nettselskaper. Vi har bygd opp saksbehandlingskapasiteten hos NVE, noe som gjør at vi nå gir konsesjon til flere prosjekter, og vi gir konsesjon til de rette prosjektene. Og når kraftlinjene på Vestlandet er på plass, kan vi få ytterligere fortgang i utbyggingen av småkraft. Jeg håper ikke at interpellanten vil stå i veien for at landet skal få et skikkelig linjenett. For uten kraftlinjer hjelper ikke all verdens subsidier. For framtidige småkraftutbyggere i Sogn og Fjordane er et linjenett helt nødvendig. For dem som allerede har bygd ut småkraft i Sogn og Fjordane, er det viktig for deres prisutvikling at man får på plass disse linjene. Jeg håper at representanten Lødemel ser den manglende konsekvensen i sitt eget engasjement.

Tor Bremer (A) [13:20:32]: Eg høyrer at Høgre ønskjer å leggja til rette for ei levedyktig landbruksnæring, med sjølvråderett over eigedom og fridom som andre næringsdrivande som politiske verkemiddel. Vel, etter 25 år i næringa vil eg meina at det skal vera rimeleg krevjande

å få ei levedyktig landbruksnæring over heile landet viss vi berre skal følgja Høgre sin resept.

Høgre skal ha for at dei har rørande omsorg for landbruket, men treffsikkerheita i dei politiske løysingane er sørgjeleg dårleg. Få næringar er så avhengige av politiske mål og nødvendige reguleringar som landbruket. Men desse måla og reguleringane er stadig i endring, og difor blir rammevilkåra for landbruket avhengige av dei personane som set den politiske dagsordenen. Her har Høgre og Framstegspartiet eit stort problem. Dei er nemleg i utakt, både med næringa og sine egne veljarar.

I den siste rapporten om kva dagens stortingsrepresentantar har av holdningar og meiningar når det gjeld landbruket, kom det fram mange interessante resultat. Generelt stør denne salen og desse representantane opp om dei landbrukspolitiske verktya som i dag blir brukte for å stø landbruksnæringa.

Men det går likevel eit klart skilje mellom Framstegspartiet og Høgre og dei andre partia. I tråd med sine partiprogram er særleg Framstegspartiet, men òg Høgre, opptekne av deregulering og av å redusera dei statlege overføringane. Dette er for så vidt ikkje noko nytt. Men det er slik at det er brei semje i befolkninga om at matproduksjonen bør regulera politisk. Også blant Høgre sine veljarar er det eit klart fleirtal som framleis meiner at han bør regulera. Når det derimot gjeld dei folkevalde i denne salen, er det altså berre respektive 36 pst. og 16 pst. av Høgre og Framstegspartiet sine representantar som meiner at han bør regulera. Det er oppsiktsvekkjande få av stortingsrepresentantane frå Høgre og frå Framstegspartiet som meiner at matproduksjonen bør regulera – særleg på bakgrunn av at alle andre industrialiserte land har ei omfattande regulering av matproduksjonen.

Dette er eit fenomen som vi òg ser i forhold til den landbruksbaserte næringsmiddelindustrien. Den er Noregs nest største industribransje. Eit stort fleirtal av Høgre og Framstegspartiet sine representantar er usamde i at det er ei politisk oppgåve å sikra rammevilkår og importreglar som sikrar den norske landbruksbaserte industrien.

Eg høyrer vidare av interpellanten at Høgre ønskjer å styrkja inntektsgrunnlaget til bøndene ved å satsa på småkraft. Ja, det er eg samd i. Men interpellanten påstår at regjeringa øydelegg inntektsgrunnlaget for småkraftutbyggerane ved å seia nei til grøne elsertifikat. Det høyrer verkeleg ut. Eg er vel nummer fem no som er på talarstolen og påpeikar at Høgre etter kvart har mista alt dei måtte ha av truverde når det gjeld kraftspørsmål i Sogn og Fjordane. Høgre si viktigaste valkampsak var, og er framleis, å hindra utbygging av infrastrukturen, nettet, for å frakta den produserte krafta.

Eg vil påpeika eit særleg alvorleg forhold: Sogn og Fjordane har Noregs eldste nett. Det er 50 år gammalt. Nettet er sprengt. Fylket har fire gonger så stor produksjon av straum som forbruket. Det seier seg sjølv at dette må fraktast ein eller annan plass, men likevel er situasjonen slik at vi er på grensa til rasjonering i tørtperiodar, sjølv om vi produserer fire gonger så mykje som vi brukar.

Interpellanten og Høgre er opptekne av småkraft. Det er bra. Problemet er ikkje – som han antydar i interpel-

lasjonen – ei manglande satsing på småkraft frå grunneigarane si side. Problemet er som sagt nettet. Høgre argumenterer imot å fornya nettet. I Sogn og Fjordane er det planlagt småkraftverk i omtrent kvar einaste grend. Det er planlagde småkraftverk tilsvarande 5,3 TWh. Det tilsvarar sånn omtrent fem–seks altakraftutbyggingar, som *ikkje* får konsesjon fordi nettet ikkje er på plass. I den situasjonen er Høgre sitt bidrag å snakka om ein utopisk sjøkabel rundt – og langt forbi – fylket ein eller annan gong i framtida. Det er ikkje svaret på fylket sine behov. Det bidreg ikkje til produksjon av ny fornybar energi, det bidreg ikkje til å løysa energikrisa i Midt-Noreg, det bidreg så definitivt ikkje til å styrkja inntektsgrunnlaget i landbruket. Ny fornybar energi, som småkraftutbygging, kan bidra til å styrkja inntektsgrunnlaget, men då må òg Høgre bidra til at vi får opp nettkapasiteten.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [13:26:00]: Bakgrunnen for denne interpellasjonen er småkraft. Det ligger ikke innunder landbruksministerens ansvarsområde, så jeg ser ikke grunn til å følge opp den delen av temaet.

Jeg har sittet og lyttet til debatten. Den er springende, overfladisk og preget av politisk korrekt tale – jeg vil si det sånn. Som praktiker er det ikke lett å si noe i denne debatten, fordi det politisk korrekte kartet stemmer stadig dårligere med terrenget. Dyktige gårdbrukere ser dette klare, og det påvirker framtidshåpet negativt fordi at dyktige praktiker ser jo sjølsagt den internasjonale situasjonen, Norges økonomiske handlefrihet og det faktum at vi har flertallsregjering.

Jeg skal ikke si mye. Jeg vil bare si at det har skjedd noe – forrige uke i Trøndelag. Det har skjedd det oppsiktsvekkende at landbruksdirektøren i Trøndelag ikke greier å holde tilbake sin frustrasjon lenger, men ser seg nødt til å gå ut offentlig og proklamere at de vil lage sin egen fylkesstatlige beskrivelse av landbrukets virkelighet i sitt ansvarsområde. Jeg vil oppfordre flere landbruksdirektører til å gjøre det samme. Dermed kan vi få en reell debatt om virkeligheten og veien videre, og det er mange av oss som ønsker å delta i den diskusjonen, på de reelle premisene.

Svein Flåtten (H) [13:28:34]: Det er en underlig opplevelse i Stortinget å høre Senterpartiets representant Per Olaf Lundteigen holde omtrent det innlegget jeg selv hadde tenkt å holde, i hvert fall når det gjelder eksempelet.

Det er helt riktig, som representanten Lundteigen sier, at det har vært korrekt politisk tale. Eksempelet han nevner, om landbruksdirektørene i Trøndelag, som drar grunnlaget for politikken i tvil, er utrolig viktig. Høyre har selv reist denne problematikken gjennom artikler, bl.a. i *Nationen*, og gjennom å delta i den offentlige debatt på annen måte. Så jeg slutter meg absolutt til Lundteigenes innlegg her. Jeg ser at han er på fullstendig kollisjonskurs med sine kamerater i regjeringen, men jeg tror det er bra å være frittalende på dette området. Og det kolliderer jo helt med det som en av de foregående talere snakker om, at Høyre ikke ønsker å ha noen politisk regulering av landbrukspolitikken. Det er jo fullstendig feil. Ja, det er riktig at vi ønsker å endre på innretningen, men vi snakker to-

talt om 20 mrd. kr, direkte og indirekte, som brukes politisk inn mot matproduksjon, foredling og landbruksproduksjon. Det Høyre ønsker å endre på, er relativt lite. Det å bruke denne debatten, som gjelder småkraftverk, til å gi en katastrofebeskrivelse av hva som ville skjje hvis vi skulle få en annen regjering hvor Høyre kanskje til og med var den dominerende part, er på kanten av å være usaklig. Når talere som Lange Nordahl og andre sier at det er en avsporing av debatten å diskutere småkraftverk fordi man tjener penger på det fordi det er gode resultater, stiller jeg meg undrende til det. For i innledningen sier interpellanten nemlig – og det kan også landbruksministeren merke seg når han mener at andre kanskje burde svare bedre på dette:

«Kvart år ser vi at mange gardsbruk blir lagde ned og bruk blir fråflytta og ståande tome.»

Kanskje ikke noen god nynorsk, men kanskje en veldig god beskrivelse av det som er situasjonen i norsk landbruk, det som er bakgrunnen for interpellantens bekymring, og det som er bakgrunnen for at han ønsker at binæringer kan bli mer lønnsomme. Da er det underlig å høre representanter fra Senterpartiet, eksklusiv Lundteigen, si at dette lønner seg for godt, dette ligger på siden av det vi skal diskutere. Nei, la oss diskutere hva som kan være godt for norsk landbruk, hva som kan være godt for binæringer, for tilleggsnæringer, i stedet for å bruke en så god anledning til å skremme med hva som kan skjje om vi skulle få et annet regime, som jeg oppfatter at representanten Lundteigen nærmest er en talsmann for i øyeblikket.

Øyvind Korsberg hadde her overtatt presidentplassen.

Gunnar Gundersen (H) [13:32:37]: Jeg må si meg enig med foregående taler i at det egentlig er en underlig opplevelse å følge debatten. Man får jo et inntrykk av at man diskuterer med skylapper for øynene, og at man rygger baklengs inn i framtiden med slike for øynene. Da blir det mye bølger av det.

Jeg synes det er spesielt å høre Heggø si at det ikke går an for bønder å konkurrere med rikfolk, når vi nå nettopp har sett Statskogs kjøp av Borregaards skoger, der staten har kjøpt ut rikfolk til en pris som er hinsides enhver mulighet for de fleste andre å kjøpe for. Det skal bli morsomt å se Statskogs regnskaper når de skal begynne å videreselge skog til betingelser som gjelder under konsesjonslovverket og prisreguleringene. Da tror jeg vi kan se langt etter avkastningene i statens skoger en god stund framover.

Jeg må også si at det er en underlig opplevelse å se at man ikke registrerer utviklingen i næringen. Man har et landbruk som snart er basert på leilendinger – dvs. å leie – man har et landbruk som ikke klarer å rekruttere yngre inn i næringen, og man har et landbruk som ikke klarer å rekruttere investeringer – og det i en situasjon hvor landbruk egentlig kunne ha vært en suksesshistorie. Bonden har vært utrolig flink, han! Han har økt produktiviteten sin kanskje mer enn noen annen yrkesgruppe i Norge, han har til og med overlevd politiske skifter og politiske vedtak. Det er det ikke mange som klarer, de fleste flyt-

ter ut hvis man må leve med de rammebetingelsene som bonden må leve med. Han er en forskningssuksesshistorie. Bonden har frambrakt nye sorter som har gjort at næringen produserer atskillig større kvantum på det samme arealet. Alt dette er egentlig den forutsetningen Norge har for å produsere mer velferd, men landbruket har klart å gjøre det til en taperhistorie. Det er det politikken som har gjort, for man bruker alle krefter til å slåss imot den naturlige utvikling.

Produktivitetsvekst betyr én ting når man holder gården i konstant størrelse: Enten må man ut av gården og finne annet arbeid der over tid, eller så må man få lov til å øke arealet, for gården vil for hvert år gi stadig mindre arbeid. Det er akkurat den utviklingen vi ser. Vi har snart ikke heltidsbønder igjen i Norge. Hvis det er den ønskede utvikling, får vi diskutere et landbruk med utgangspunkt i det, da, men da er faktisk landbruket og aktiviteten på gårdene mer avhengig av at man har alternativ sysselsetting i nærområdet, og ikke støttenivå. Støttenivå betyr også at man styrer næringen kraftig, og man har til dels styrt mange bønder inn i feilinvesteringer som det blir vanskelig – og et stort ansvar for samfunnet – å få dem ut av igjen. Det er realiteten. Bonden er svært rasjonell, han følger signalene, men staten har lagt opp til systemer som gjør at han investerer feil. Man skulle egentlig snakket om suksesshistorien norsk landbruk, men det gjør man ikke.

For å arrestere landbruksministeren, som gang på gang sier at overføringsnivået rettferdiggjør reguleringene av landbruket: Jeg har sagt mange ganger til den samme landbruksministeren at skogbruk ikke omfattes av det. Skogbruk har ikke overføringer, og man kan ikke rettferdiggjøre reguleringene overfor skogbruket med det samme. Jeg hadde forventet at den proposisjonen som kom rundt Statskogs kjøp, hadde inneholdt noen tanker rundt det, men det gjør den ikke. Men det skal jeg diskutere med statsråden på torsdag til uken som kommer. Da får vi god anledning til å gå inn i det.

Så til småkraft: Småkraft er også en uhyre viktig sidenæring for mange, og et stort potensial som mange kan ta tak i. Men der gjør man jo også så godt man kan ved å svekke egenkapitalgrunnet i bransjen. Landbruket betaler 10 pst. av formuesskatten i Norge, og der har den rød-grønne regjeringen doblet beskatningen av arbeidende kapital. Det er et paradoks i forhold til hva Senterpartiet flyer rundt og snakker om. Man har hatt løftebrudd helt siden 2005, og man ser en utvikling der profesjonelle aktører kjøper ut fallrettighetene, og bonden tør ikke å satse selv. Derfor er interpellasjonen svært betimelig. Høyre har politikk på alle disse områdene som vil skape optimisme ute blant bøndene.

Jeg savner at de rød-grønne politikerne snart tar av seg skylappene og diskuterer ut fra de realitetene som er der ute.

Ketil Solvik-Olsen (FrP) [13:37:47]: Debatten her er i skjæringspunktet mellom landbruk og energi, det er det ingen tvil om. Når statsråden velger å stille, antar jeg at han også er forberedt på at det blir mye snakk om småkraft. Dette dreier seg om, slik jeg tolker interpellantens utgangs-

punkt, småkraftens rolle som en styrking av landbrukets inntektsmuligheter.

Det å gjøre dette til en debatt om Høyres nettpolitikk blir en billig unnskyldning for de rød-grønne partiene for å forsvare den politikken de selv har ført i fem og et halvt år. Høyre skal få lov til å svare på sin egen nettpolitikk, men jeg må spørre hva regjeringen har gjort på de fem og et halvt årene for å kunne realisere disse nettprosjektene. Det har vært en veldig dårlig prosess på det ene vi nå har i Hardanger. Ørskog–Fardal har heller ikke akkurat vært speedet igjennom på en god måte, selv om man allerede på Odd Roger Enoksens tid sa at det var en hastesak – det gjaldt å få løst Midt-Norge-situasjonen. Så regjeringen har mer å svare for her, den kan ikke bare skylde på Høyres valgkamp.

Vi skal huske at lederen i Småkraftforeninga, Trond Ryslett, sa – i sitt eget magasin, så han er ikke blitt feilsitert på det – at satsingen på småkraft i Norge skjer på tross av, og ikke på grunn av, regjeringens politikk. De bøndene rundt i landet som har våget å satse på småkraft, har altså gjort det fordi de selv trodde på det, ikke fordi de har følt at politikken har lagt til rette for det.

Problemet i denne saken – og det er en del av essensen når det gjelder om bøndene og folk i distriktene skal våge å investere i alternative inntektskilder – er at tilliten til systemet er forsvunnet under den rød-grønne regjeringen. Ikke bare daværende energiminister Einar Steensnæs, men et samlet storting sa at alle teknologier som endte opp i den endelige sertifikatordningen, skulle få være med i en overgangsordning. De rød-grønne partiene fremmet i opposisjon til og med forslag om det. Mange trodde på det og investerte i småkraftverk, men da ordningen kom på plass – godt forsinket på grunn av rød-grønt rot – fikk de likevel ikke være med i ordningen.

Det er et varsko til dem som har tilgang på kapital i distriktene, om at man ikke kan stole på regjeringen selv om regjeringen sier de rette ordene, for når den praktiske politikken settes ut i livet, blir det noe helt annet. Dette er en utfordring, ikke fordi mange har gått konkurs, for det har de ikke, men mange aktører har begynt å selge sine kraftverk – de vil gjøre det før de går konkurs. Hvem er det som kjøper dem? Jo, det er offentlig eide kraftselskap, og det er kapitalsterke investorer.

Er det slik vi tror på utviklingen i distriktene – at det er statlige, offentlige selskap som skal komme med kapital og kjøpe opp inntektspotensialet til de lokale grunneierne? Hvis det er regjeringens politikk, så er det et fair standpunkt, men det var ikke slik jeg trodde det skulle bli når vi skulle få lokalt selvstyre, når vi skulle få lokale gründere og entreprenører rundt i landet til å ta hele landet i bruk.

Det er regjeringen som er årsaken til at grønne sertifikat ikke er kommet i gang, i dag. Når Geir Pollestad, som er tidligere statssekretær i Olje- og energidepartementet, snakker om hvor fint det blir når grønne sertifikater kommer på plass, er det verdt å minne om at denne regjeringens Soria Moria I-erklæring ikke inkluderte småkraftverk i sertifikatordningen. Spesifikt i Soria Moria I var det kun mikro- og minikraftverk, ikke småkraftverk, som

skulle få være med i sertifikatordningen. Regjeringen har ikke løftet en finger for å få småkraftverkinvesteringene opp i distriktene, snarere tvert imot. Enova har ingen virkemidler for å stimulere til småkraftverk. Saksbehandlingstiden for småkraftverk er på fem til seks år. Regjeringen har stemt imot alle forslag fra Høyre og Fremskrittspartiet om å delegere saksbehandlingen ned til kommunenivå for å få fortgang i det.

Det eneste regjeringen har klart å definere tydelig når det gjelder småkraftordningen som skal gjelde for 2012, er skattesystemet, der staten skal ta mer av inntektene fra småkraftverkene, ikke hvordan reglene skal være for å få tildelt de grønne sertifikatene, og såne ting. Vi ser at det første de bydde, var at man også skulle skatte av de grønne sertifikatinntektene. Da er det altså ikke snakk om å stimulere, men å ta fra dem som investerer i småkraftverk.

Det jeg hadde håpet statsråden skulle komme med i dag, var nettopp en avklaring av hvilke tiltak som skal til for å gjøre det enklere å få bygge disse småkraftverkene, få vekk saksbehandlingstiden, få mer lokalt selvstyre, slik at vi ikke ender opp med det som jeg ser på framsiden av Adresseavisen i dag, at miljøvernere fra Naturvernforbundet prøver å sabotere dette. Vi vet at Naturvernforbundet gjennom medlemskap der har sterke kontakter i Olje- og energidepartementet, og også i Miljøverndepartementet, med tidligere leder av Naturvernforbundet som statssekretær. Det gir grunn til bekymring, og det burde statsråden grepet fatt i.

Bjørn Lødemel (H) [13:43:00]: Det var godt å høre representanten Solvik-Olsen ta denne debatten tilbake igjen til det som var utgangspunktet, dei utfordringane som ligg i småkraft og dei moglegheitene ein har når det gjeld inntekter i landbruket.

Representanten Haugen nemnde landbruksmeldinga. Det er klart at dette kanskje er ein start på den debatten som vi skal ha om den nye landbruksmeldinga. Slik sett har det vore bra temperatur.

Representanten Holmelid ser det som eit problem at det er inntektsoverskot frå småkraft. Det forstår eg ikkje heilt. Eg vil faktisk framleis påstå at utsegna «Slipp bonden fri!» er Høgre si utsegn, og eg er stolt av det.

Representanten Lange Nordahl hadde ein runde om kraftlinjer, og det har eg tenkt å avslutte med. Ingrid Heggø var inne på det same, men ho kom også inn på ei sak i vårt eige heimfylke som går på prisfastsetjing av landbruks-eigedom, der ein kjøpar og ein seljar har vorte einige om ein pris, og Jølster kommunestyre går inn og avslår salet på grunn av at prisen er for høg.

Det representanten Ingrid Heggø ikkje ser, er korleis dette verkar inn på den private eigedomsretten. Ein gard som har vorte odla gjennom generasjonar, skal altså offentlege myndigheiter hindre at ein får ein pris på som kjøpar og seljar er interesserte i. Det tykkjer eg er svært tvilsamt.

Når det gjeld kraftlinjer, har eg lyst til å bruke resten av tida på å tilbakevise fullstendig feilaktige opplysningar og påstandar frå blant andre Ingrid Heggø og represen-

tantar frå Senterpartiet. Høgre har aldri vore imot eit alternativ som gir sterkare nett i Sogn og Fjordane. Høgre har ønskt å få greidd ut eit sjøkabelalternativ med påkoplingspunkt på kysten, som i lag med ei oppgradering av eksisterande linjenett også ville ha vorte ei god løysing for småkraftutbygginga. Å snakke om at underteikna og Høgre har kjempa imot ei forsterking av linjenettet i Sogn og Fjordane, er derfor fullstendig feilaktig. Dersom ein ser tilbake i historia: Enoksen lova ein handlingsplan for kraftsituasjonen i Midt-Noreg, som også ville omfatte Ørskog–Fardal. Åslaug Haga lova at det skulle vere nye retningslinjer før ein behandla saka om Ørskog–Fardal og Hardanger. Høgre ville også ha nye retningslinjer for dette. Det vi ser her, er ei total bortforklaring av Senterpartiet sin fiasko heilt tilbake til 2005, då ein ikkje fekk den debatten vi ser i dag. No ser vi at det må gjerast nye rundar i Hardanger. Vi ser at det skal utarbeidast ein konsekvensanalyse når det gjeld sjøkabel mellom Hjørundfjord og Ørskog, og eg meiner dét er eit godt eksempel på Senterpartiet sin fiasko, også når det gjeld kraftlinjepolitikken.

Statsråd Lars Peder Brekk [13:46:27]: Først vil jeg takke interpellanten for interpellasjonen, og ikke minst vil jeg også takke debatt deltakerne på en litt lang fredags ettermiddag for en interessant debatt.

Som jeg startet med å si i mitt første innlegg, er det mangt med tilleggsnæringer som kunne vært diskutert litt mer grundig, også fra min side. Men ut fra det ansvarsrådet vi har, er det slik at en del av den debatten som her har foregått, må tas sammen med olje- og energiministeren. Så jeg skal ikke gå så mye inn på det utover å understreke at når jeg jobber med den nye stortingsmeldingen, er jeg selvsagt opptatt av å få fokus på volumproduksjon, men samtidig de muligheter som ligger i tilleggsnæringene, og ikke minst også i småkraftsatsingen som bør skje i hele landet, der det er muligheter for det.

Samtidig har jeg lyst til å understreke at rammevilkårene for småkraft er ganske gode i dag, og det er en god mulighet for mange fallrettighetseiere til å skape en tilleggsinntekt som sikrer grunnlaget for den matproduksjonen som skjer på det bruket de eier, og på den eiendommen de eier.

Jeg har også understreket at det på mange måter er enighet mellom Lødemel og meg i beskrivelsen av hva landbruksnæringen er, og at vi ønsker en levedyktig næring hvor bonden har selvråderett over egen eiendom. Men samtidig er det store forskjeller i politikken mellom den rød-grønne regjeringen og Høyre, som vi må være klar over. Jeg synes på sett og vis at når representanten Flåtten sier at vi her snakker om direkte og indirekte overføring i størrelsesordenen 20 mrd. kr, så er de 2 milliardene som Høyre foreslår i kutt, relativt lite. Men når vi samtidig vet at det på Høyres nettsider står at de ønsker å svekke importvernet, ser vi at i tillegg til å kutte i tilskuddene vil man altså få en lavere pris på den maten man selger. Det vil jo selvsagt gi klare reduksjoner i inntektene til norske bønder, og med redusert inntjening blir det helt åpenbart vanskeligere å gjennomføre investeringer, f.eks. i eget bruk,

eller i småkraft, som krever betydelig investeringsmidler. Så slike endringer av landbrukspolitikken som Høyre har foreslått, vil derfor følge de store talls lov, som vil bety langt sterkere reduksjon i inntektsmulighetene for landbruket enn hva en justering av rammebetingelsene for småkraftproduksjonen utgjør.

Så kunne jeg tenkt meg å diskutere situasjonen i Nord-Trøndelag både med representanten Myraune og med representantene Flåtten og Lundteigen, som øyensynlig er særdeles enige akkurat nå når det gjelder situasjonen. Der har jeg lyst til å si at kunnskapen om Nord-Trøndelag finnes hos oss fra Nord-Trøndelag, også om det som landbruksdirektørene i Trøndelag har etterspurt – de har selv laget en landbruksmelding som beskriver situasjonen i Nord-Trøndelag – og situasjonen er ikke slik de to representantene beskriver.

Presidenten: Presidenten vil bare bemerke at budsjettdebatten finner sted om ca. to uker i denne salen. Dermed er sak nr. 3 ferdigbehandlet.

Etter at det var ringt til votering, uttalte **presidenten:** Vi går da til votering.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Under debatten er det satt fram et forslag fra Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen ta initiativ til en fellesnordisk imamutdanning.»

Det voteres alternativt mellom dette forslaget og komiteens innstilling.

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:111 S (2009–2010) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Trine Skei Grande og Borghild Tenden om en fellesnordisk imamutdanning – vedtas ikke.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Venstre ble innstillingen bifalt med 87 mot 4 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 13.57.49)

Votering i sak nr. 2

Presidenten: Under debatten er det satt fram to forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Ingebjørg Godskesen på vegne av Fremskrittspartiet
- forslag nr. 2, fra Freddy de Ruiten på vegne av Arbei-

derpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti

Forslag nr. 1, fra Fremskrittspartiet, er inntatt på side 2 og 3 i innstillingen, mens forslag nr. 2 er omdelt i salen.

Det voteres først over forslag nr. 1, fra Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget godkjenner prosjekt fv 469 Hydra fastlandssamband i Flekkefjord kommune i Vest-Agder slik det er redegjort for i Prop. 158 S (2009–2010). I forslag til finansieringsplan erstattes bompenger og forskutteringskostnader, som var ment betalt av bilistene gjennom bompenger, med statlig tilskudd. Stortinget ber regjeringen sørge for nødvendig forskuttering dersom det er nødvendig for å holde fremdrift i saken og legge inn statlig finansiering i sluttsalderingen av statsbudsjettet for 2010.»

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 75 mot 20 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 13.58.45)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 2, fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«1. Stortinget samtykker i at bompengeselskapet får løyve til å ta opp lån til å forskottera bygginga av

fv 469 Hydra fastlandssamband, mellom Kvellandstrand og Bukstad, og til å krevja inn bompengar til delvis bompengefinansiering av utbygginga etter vilkåra i Prop. 158 S (2009–2010) og Innst. 44 S (2010–2011).

2. Samferdselsdepartementet får fullmakt til å inngå avtale med bompengeselskapet og fastsetja nærare reglar for finansieringsordninga.»

Presidenten antar at Venstre støtter forslaget.

Forslaget kommer til erstatning for innstillingens tilråding.

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti ble bifalt med 75 mot 20 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 13.59.20)

Presidenten: Etter at forslag nr. 2 nå er vedtatt, anses komiteens tilråding som bortfalt.

I sak nr. 3 foreligger det ikke noe voteringstema.

Sak nr. 4 [13:59:44]

Referat

Presidenten: Det foreligger ikke noe referat.

Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 14.
